Bijlagen bij de toelichting

Inhoudsopgave

Bijlagen bij de toelichting 3

Bijlage 1 **Aanwijzingsbesluit beschermd stadsgezicht Bredevoort** 7

Bijlage 2 **Cultuurhistorische waardenkaart** 21

Bijlage 3 **Notitie karakteristieke panden** 25

Bijlage 4 **Panden beschermd stadsgezicht** 83

Bijlage 1 Aanwijzingsbesluit beschermd stadsgezicht Bredevoort

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

ID-1406
C.4
5-12-1936

Gemeente: Aalten

Plaats: Bredevoort

Provincie: Gelderland

DE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN CULTUUR
EN
DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER

Overwegende, dat de nederzetting Bredevoort ontstaan is in de nabijheid van een 12de eeuwse burcht;

dat de in de middeleeuwen ontwikkelde nederzettingsstructuur sedert de 19de eeuw geen wezenlijke veranderingen heeft ondergaan;

dat de bebouwing een overwegend historisch karakter heeft en derhalve een beeld oplevert dat van algemeen belang is vanwege de schoonheid en het karakter ervan;

Gehoord de Monumentenraad, de raad van de gemeente Aalten, Gedeputeerde Staten van Gelderland en de Rijksplanologische Commissie;

B E S L U I T E N

het gebied in de gemeente Aalten, zoals is aangegeven op de bij deze beschikking behorende tekening nr. 57 I, en zoals omschreven in de toelichting bij deze beschikking, aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht in de zin van artikel 20 van de Monumentenwet.

Van deze beschikking, waarvan mededeling zal worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant, zal afschrift worden gezonden aan de Monumentenraad, de raad van de gemeent Aalten, Gedeputeerde Staten van Gelderland en de Rijksplanologische Commissie.

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

Mr.Drs. L.C. Brinkman

De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

Dr. P. Winsemius

Beschikking van: d.d. 10 maart 1986
Ministeries: van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
~~**Afdeling:**~~
Nr.: MMA/Mo-2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks
Datum van inschrijving: 5 december 1986

3,1106222201030

3.1106222201031

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

INLEIDING
Het oostelijke gedeelte van Gelderland is voor Nederlandse begrippen pas betrekkelijk laat tot ontwikkeling gekomen. Tot aan het begin van deze eeuw zijn grote oppervlakten land onverdeeld en onontgonnen blijven liggen. Ten gevolge van het tamelijk geaccidenteerde karakter van het landschap werd de afwatering bemoeilijkt, waardoor vaak grote drassige gebieden ontstonden die slecht toegankelijk en agrarisch nauwelijks bruikbaar waren.
In dit spaarzaam bewoonde gebied werd in de 12e eeuw een burcht opgericht op een smalle zandrug langs de Slinge ter beveiliging van een handelsroute tussen het Gelderse rivierengebied en Munsterland. De nederzetting Bredevoort lijkt zich in de daarop volgende eeuwen op het voorburchtterrein ontwikkeld te hebben, hetgeen een betrekkelijk zeldzaam gegeven in Nederland vormt. Nadat in de 17e eeuw de burcht door brand ten gevolge van bliksemslag werd verwoest, is deze niet herbouwd. Na afbraak van de restanten en het dempen van de slotgracht is het voormalige burchtterrein omgevormd tot een plein en als zodanig bij de nederzetting betrokken. De ontwikkelde nederzettingsstruktuur heeft sedert de 19e eeuw geen wezenlijke veranderingen meer ondergaan. Van de 17e eeuwse omwalling zijn aan de noord-westzijde van de stad nog belangrijke restanten aanwezig. In samenhang met het overwegend historische karakter van de bebouwing vormt dit gegeven de aanleiding tot het besluit Bredevoort aan te wijzen als beschermd stadsgezicht ex artikel 20 van de Monumentenwet.

DE HISTORISCHE ONTWIKKELING
De oudste betrouwbare vermelding van Bredevoort dateert uit het jaar 1220. De plaatsnaam duidt op een brede oversteekplaats (breede voorde) over de Slinge, die van oost naar west door het destijds moerassige gebied stroomt. De vroegste nederzetting vormde zich op een smalle zandrug, waarover de verbinding tussen het gelderse rivierengebied en Munsterland liep. Deze route was kennelijk van belang, hetgeen uit de bouw van een kasteel ter plaatse van het latere Bredevoort, ter controlering van dit trajekt. De exacte Stichtingsdatum van het kasteel is onbekend, maar aangenomen wordt dat het tegen het eind van de 12e eeuw reeds aanwezig was. Ook over de vorming van de territoriale eenheid van wat later bekend stond als Ambt Bredevoort (waartoe onder meer ook Aalten, Winterswijk en Dinxperlo behoorden) is weinig bekend. Rond 1200 bevonden zich grote delen van oost- Gelderland in handen van de graven van Lohn. Dit gebied stond destijds sterk onder politieke druk: enerzijds de pogingen tot uitbreiding van de wereldlijke macht door de bisschoppen van Munster, anderzijds de gewenste gebiedsuitbreiding van de graven van Gelre. Door de opbrengst van tollen (vooral die van Lobith) konden dergelijke - land - aankopen worden bekostigd.

Behoort bij de beschikking van de Ministers
van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, dd 10 maart 1986
Afdeling: MMA/MO **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

Toen in 1236 Groenlo in Gelders bezit kwam, droeg in 1240 graaf Herman van Lohn Bredevoort over aan de graaf van Gelre.
Na een oorlog met Munster over de Lohnse bezittingen kwam het kasteel in 1326 definitief in Gelderse handen. Tot aan het eind van de 17e eeuw werden "huijs, borch en stat" vervolgens door Gelre in leen uitgegeven.
Zoals vermeld zijn gegevens omtrent de oudste ontwikkeling van kasteel en nederzetting zeer schaars. De oudste afbeelding is de plattegrond van Jacob van Deventer uit ca. 1560 (zie fotobijlage 1). Op deze plattegrond lijkt de nederzetting die bij het kasteel is ontstaan zich op een voorburchtterrein te hebben ontwikkeld, op de plaats waar de doorgaande wegverbinding na kruising van de Slinge, het kasteel passeerde. Het kasteel wordt op de plattegrond weergegeven als een vierkant gebouw, omgeven door een muur met vier hoektorens.

De bebouwing van de voorburcht zal aanvankelijk betrekking hebben gehad op de verzorging van de burcht en zijn bewoners. Een handelsnederzetting op deze plaats lijkt onwaarschijnlijk, gezien de geïsoleerde ligging en de slechts spaarzame bewoning in de omgeving. In een latere periode is de nederzetting binnen de verdediging van de burcht opgenomen, waarschijnlijk nadat Bredevoort Gelders bezit was geworden.

Of Bredevoort evenals vele andere Gelderse nederzettingen in de 13e eeuw stadsrechten heeft gekregen is onduidelijk. Weliswaar wordt vanaf de 14e eeuw regelmatig gesproken over de "stat" Bredevoort, later komt men echter ook de vermelding "vlecke" tegen, hetgeen duidt op een kleine, min of meer stedelijke nederzetting zonder stadsrechten. Wel versterkte in 1545 de toenmalige pandheer Maarten van Rossum de nederzetting met wallen.
Behalve een versterking was Bredevoort tevens de bestuurs- en rechtszetel van het gelijknamige Ambt. Hierbij vormde het stadje de woonplaats voor de hogere ambtenaren. Als vertegenwoordiger van de pandheer van Bredevoort was vanaf 1326 een zogenaamde borgman aangesteld, die in leenrechtelijke relatie stond tot de pandheer. Enkele landgoederen in de omgeving van het stadje vormden de zogenaamde borglenen. De bezitters van deze lenen waren als tegenprestatie verplicht bij militaire dreiging het kasteel mee te verdedigen.
Volgens bronnen uit de 16e eeuw was een aantal borgmannen aan de wal langs de rand van het stadje gehuisvest. Dit is wellicht een verklaring voor het feit dat de plattegrond van Jacob van Deventer naast de gewone stadsbebouwing ook enkele apart getekende grotere huizen aan de wal toont.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart 1986 **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

735494*-6

3,1106222201032

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

3,1106222010 33

Twee van zulke huizen zijn aangegeven aan de zuidzijde van de stad, vier of zes in de omgeving van de huidige Gasthuisstraat en één groot huis aan de oostelijk van de Boterstraat gelegen wal; in dit laatste geval zelfs gedeeltelijk voorzien van een eigen omgrachting. Overigens telde het stadje in 1570 ongeveer 50 huizen.

De huidige Koppelstraat, Officierstraat en Vismarkt zullen in hun oorsprong paden van de Hoofdstraat (Landstraat) naar de borgmanshuizen zijn geweest. De huidige Kerkstraat heeft in tegenstelling tot de hiervoor genoemde straten een recht beloop en vormde destijds een pas achter de verdedigingsmuur zonder bebouwing.
Ook ten noorden van de Landstraat was het stratenpatroon eenvoudig: de aftakking naar het kasteel, bij de kruising plaatselijk verbreed tot een min of meer driehoekig marktpleintje en haaks daarop evenwijdig aan de Landstraat de Boterstraat en de Muizenstraat, die toen verder doorliep. De Prinsenstraat was, in het verlengde van de Kerkstraat een nog onbebouwd pad langs de muur. Ter plaatse van de huidige Gasthuisstraat was de gracht gelegen, tussen het stadje en het kasteelterrein.

Behalve als zetel van het regionale bestuur, gold de stad met name in de 17e en 18e eeuw eveneens als garnizoensplaats. Bredevoort heeft dan ook een aantal militaire schermutselingen moeten doorstaan.
In 1597 werd de stad veroverd door prins Maurits, omdat de toenmalige pandvrouwe de Spaanse politiek was toegedaan (zie fotobijlage 2).
In 1606 werd Bredevoort echter weer voor korte tijd door de Spanjaarden bezet. Nadien werd de vesting onder Staats-gezag omgevormd tot een gebastioneerde zeshoek met twee ravelijnen (zie fotobijlage 3).
In 1672 kwam de stad voor korte tijd in Munsterse handen. De vesting werd in 1727 nog uitgebreid met twee fronten (zie fotobijlage 4).
In 1646 werd tengevolge van blikseminslag in een kruittoren het kasteel en een groot deel van de stad verwoest. Bij de wederopbouw van de nederzetting bleef het oorspronkelijke stratenpatroon in hoofdzaak behouden.
Het kasteel werd na de ramo niet herbouwd en was ruim een eeuw later nog als ruïne aanwezig.
Aan het eind van de 17e eeuw, nadat Bredevoort onder Staatsbestuur was komen te staan, werd het pandschap opgeheven. De vestingwerken raakten in verval en werden aan het eind van de 18e eeuw gedeeltelijk geslecht.

Behoort bij de beschikking van de Ministers
van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening enMilieubeheer
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart 1986 **Nr.:**2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

Dat Bredevoort lang werd omgeven door grote onontgonnen woeste gebieden is onder meer te zien op de kaart uit de atlas van Hottinger uit ca. 1786: aangegeven worden de Schaarheijde, de Bredevoortse Broek, 't Zwanebroek en het Benninggoor (zie fotobijlage 3).

Het kadastrale minuutplan van ca. 1830 (zie fotobijlage 4) laat een aantal veranderingen in de stadsplattegrond zien ten opzichte van de kaart van Jacob van Deventer. De in het begin van de 17e eeuw aangelegde vestingwerken blijken ruim rond de vroegere middeleeuwse verdedigingswerken aangelegd te zijn: aan de westzijde van de Kerkstraat - Prinsenstraat is nu bebouwing gelegen. Verder blijkt het voormalige kasteelterrein omgevormd te zijn tot een plein waarop inmiddels een school was gebouwd. De oorspronkelijke kasteelgracht blijkt eveneens te zijn bebouwd, het beloop van de overige oorspronkelijke grachten rond de stad is ten gevolge van de latere 17e eeuwse omwalling niet meer herkenbaar. De kadastrale minuut toont de afwezigheid van de borgmanshuizen, hetgeen verklaarbaar is daar bij de opheffing van het pandschap Bredevoort ook het instituut van de borgmannen verdween. Het gebied aan de zuidzijde van de Koppel- en Officierstraat is langzaam aan bebouwd, aan de zuidkant van de Gasthuisstraat bevinden zich nog enkele ruime onbebouwde terreinen.

In de eerste helft van de 19e eeuw vonden de meeste bewoners een bestaan in de landbouw. Wel waren er enkele textielfabriekjes gevestigd, doch een industriële ontwikkeling bleef achterwege. De regionale handel ging buiten Bredevoort om; het zwaartepunt daarvan kwam te liggen in Aalten, dat de stad in de 19e eeuw economisch dan ook spoedig overvleugelde.
Bij de opheffing van de heerlijkheid Bredevoort in het begin van de 19e eeuw wordt Aalten de naamgever van de nieuwe gemeente en komt daar het bestuurlijk centrum.
De ruimtelijke ontwikkeling van de nederzetting bleef in de 19e eeuw zeer beperkt. Alleen de bouw aan de Koppelstraat in 1870 is het vermelden waard. In datzelfde jaar werd op het bastion Treurniet de uit kort na 1700 daterende korenmolen vervangen door de huidige molen "De Prins van Oranje".

In 1930 werd het grootste deel van de stadsgrachten als werkverschaffingsproject gedempt. Alleen aan de noord-westzijde van de stad bleef een deel van de wallen en de gracht behouden, alsmede het bastion Treurniet met de molen aan de zuidzijde van de stad.

Behoort bij de beschikking van de Ministers
van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart 1986 **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

3,1106222201034

3,1106222201035

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

De Slinge werd plaatselijk gekanaliseerd. Elders zijn de vestingterreinen bebouwd geraakt. Toen in het begin van deze eeuw de veengebieden rond de stad werden ontwaterd en in cultuur gebracht, werd tevens een tweetal nieuwe ontsluitingswegen toegevoegd: de Koppelstraat en de Kruittorenstraat aan de zuid- resp. noordzijde van de stad, beide haaks op de oorspronkelijke ontsluiting in oost-west richting (de Landstraat). In de loop van de 19e eeuw raakte ook de Ambthuiswal bebouwd, die als pad reeds op de plattegrond van Jacob van Deventer stond aangegeven. Deze straat dankt zijn naam aan het zgn. Ambtshuis dat op de hoek met de Landstraat was gelegen. Dit huis was de bestuurszetel in de tijd dat Bredevoort een heerlijkheid vormde. Het werd in 1961 afgebroken.

Als belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen uit het begin van de 20e eeuw kunnen worden genoemd: de uitbreiding van het bejaardentehuis aan de Prinsenstraat/'t Zand, de woningbouw aan de Hozenstraat, de bouw van een school aan het westelijk uiteinde van de Landstraat en de kunstmest- en graanhandel aan het oostelijk uiteinde van de Landstraat.
Een schoolgebouw dat in het begin van deze eeuw al op 't Zand aanwezig was, werd in de vijftiger jaren door een nieuw gebouw vervangen, dat enkele jaren geleden nog werd uitgebreid.
Andere meer recente ontwikkelingen zijn de woningbouw in de zuidwestelijke hoek van de stad in het begin van de vijftiger jaren, de bebouwing aan de oostzijde van 't Zand, het detailhandelsbedrijf aan de Landstraat ter plaatse van het oorspronkelijke Ambtshuis en de nieuwbouw van een pastorie en een woning aan de zuidzijde van 't Zand. De meest ingrijpende verandering deed zich echter voor de in de zeventiger jaren, toen aan de oostzijde van de stad, pal achter de bebouwing langs de Ambthuiswal een nieuwbouwwijk werd gebouwd op de voormalige vestingterreinen. De doorbraak in het verlengde van de Gasthuisstraat dateert ook uit die periode.

HET HUIDIGE RUIMTELIJKE KARAKTER
De stad Bredevoort heeft binnen de voormalige vesting - met uitzondering van enkele reeds hiervoor genoemde veranderingen in het nabije verleden - grotendeels zijn historische karakter behouden. In de stadsplattegrond zijn ten opzichte van de in de 19e eeuw volgroeide historische stadsstruktuur vrijwel geen wezenlijke veranderingen meer opgetreden. Aard en schaal van de bebouwing zijn voor een groot deel van historische waarde.

Behoort bij de beschikking van de Ministers
van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart 1986 **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

3,1106222201036

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING: bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

De historische nederzetting kan in drie delen onderscheiden worden, nl. de oude stadskern in de omgeving van de Markt en de Landstraat, 't Zand en omgeving en de restanten van de 17e eeuwse omwalling aan de noordwestzijde van de stad, die naast hun hechte historische relatie toch ieder een eigen karakter vertonen. Bij het eerstgenoemde deel is zowel het stratenpatroon als het bebouwingsbeeld historisch het meest waardevol te achten. 't Zand met de omringende bebouwing, ter plaatse van het oorspronkelijke kasteelterrein is evenals de langs de oostelijke en zuidelijke uitvalsweg ontstane bebouwing voor wat betreft struktuur en bebouwingsbeeld als een passend vervolg op de historische ontwikkeling te zien. Overigens zijn de middeleeuwse opbouw van de nederzetting en de omvang van het oorspronkelijke kasteelterrein in de huidige situatie nog enigszins herkenbaar. Ten gevolge van recente bedrijfsontwikkelingen aan de zuidzijde van de oostelijke uitvalsweg (Landstraat - Misterstraat) is hier het historische karakter aangetast. Van de bebouwing langs de zuidelijke uitvalsweg (Koppelstraat) is een gedeelte binnen het voorstel tot bescherming opgenomen.

De restanten van de 17e eeuwse omwalling aan de noordwestzijde van de stad vormen, mede in samenhang met het open landelijke gebied daarbuiten, een nog gave afronding van de historische nederzetting aan deze zijde. Aan de oostzijde van de stad is - evenals aan de zuidwestzijde - ten gevolge van recente nieuwbouw de historische begrenzing van de stad niet langer herkenbaar.

DE OMGRENZING VAN HET TE BESCHERMEN
Het beschermde stadsgezicht omvat het gedeelte van de nederzetting waarvan in struktuur en bebouwing het historische karakter nog goed herkenbaar is. Dit gebied wordt aan de oostzijde begrensd door een lijn die pal achter de bebouwing langs de Hozenstraat - Ambtshuiswal loopt. Ter plaatse van de aan de noordoostzijde van de stad gedempte stadsgracht is thans een sportveld gelegen. Ofschoon het oorspronkelijke beloop van de gracht nog wel enigszins herkenbaar is, is de situatie dermate veranderd dat dit gebied buiten de omgrenzing is gehouden. Verder naar het zuiden volgt de grens de oostelijke oever van de gekanaliseerde Slinge. Aan de zuidkant van de stad passeert de grens op enige afstand het bastion via een van de walstegen en kruist op Koppelstraat even ten zuiden van de RK kerk. Aan de zuid-westzijde is de scheidingslijn tussen de achtererven van de Kerkstraat en de nieuwbouwbuurt ten oosten van de Tramstraat aangehouden. Aan de noord-westzijde is de grens naar buiten gelegd teneinde het belang van de openheid van het gebied buiten de vestinggracht in verband met het zicht op de nederzetting aan te duiden.

Behoort bij de beschikking van de Ministers
van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart 1986 **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

Het is echter voor de belevingswaarde en het zicht op de nederzetting bij benadering vanuit het westen van belang dat een ruimer gebied open en onbebouwd blijft. Hetzelfde geldt voor de zichtbaarheid van het stadssilhouet vanuit het zuiden.
Omdat deze visuele kwaliteit echter niet overal gelijk is en zich over een groot gebied uitstrekt, is ervoor gekozen in dit kader de bescherming te beperken tot een strook van ongeveer 30 meter breed buiten de gracht aan de noord-westzijde en voor het overige te wijzen op de verderstrekkend visueel-ruimtelijke belangen.

STRUKTURELE EN VISUELE KENMERKEN
Zoals vermeld heeft de stadsplattegrond zoals die zich tot in de 19e eeuw heeft ontwikkeld, nauwelijks ingrijpende veranderingen ondergaan. De hoofdstruktuur wordt bepaald door de oude hoofdverbinding tussen Gelre en Munster, nu Landstraat geheten, het voormalige kasteelterrein in de vorm van 't Zand en de verbinding tussen beide die bij de aansluiting met de Landstraat is verbreed tot een driehoekige markt. Voorts vormen de aan weerszijden lopende Prinsenstraat en Ambthuisstraat - Hozenstraat alsmede de ten zuiden van de Landstraat vorkvormig op elkaar toelopende straten die in de Koppelstraat tezamen komen, kenmerkende elementen.
Opvallend is het ontbreken van doorgaande rooilijnen en de ligging van de panden los ten opzichte van elkaar. De door deze vrije ligging ontstane tussenruimten die meestal ca. 60 cm breed zijn, vormen de zogenaamde drupgoten (ozedrup). De aanwezigheid van dergelijke goten was in de middeleeuwen vrij algemeen, maar uit grotere steden is bekend dat vanaf de 16e eeuw de drupgoten verdwijnen en uiteindelijk de volle erfbreedte door de panden wordt benut, waarbij gemeenschappelijke zijmuren ontstaan.
Meestal werd een gemeenschappelijke stenen tussenmuur uit een oogpunt van brandveiligheid door de overheid sterk bevorderd en werd ook het bouwen van de voorgevels in de aangegeven rooilijnen voorgeschreven. Dit proces lijkt in Bredevoort achterwege te zijn gebleven. Ook bij andere kleine steden in oost Nederland kan dit worden geconstateerd. Een uitzondering vormen de Kerk- en de Prinsenstraat, die waarschijnlijk na de aanleg van de omwalling in de 17e eeuw een rechte rooilijn hebben gekregen. Het is des te merkwaardiger dat de Ambthuiswal, die pas veel later is bebouwd, wel een uitgesproken grillig beloop heeft, met name waar deze overgaat in de Hozenstraat.
De door het ontbreken van rooilijnen en aaneengesloten bebouwing veroorzaakte schijnbaar willekeurige ligging van de panden ten opzichte van elkaar en de wisselende straatbreedtes vormen een belangrijk kenmerk van de struktuur.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart 1986 **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

3,1106222201037

3.1106222201038

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

De onderling verspringende bebouwing resulteert in samenhang met het licht gebogen beloop van de straten en de veelal hoge kappen in een boeiend ruimtelijk beeld met een besloten karakter. Het beeld sluit echter meer aan bij dat van een agrarische nederzetting dan dat van een stedelijke nederzetting. Deze indruk wordt nog versterkt doordat de oorspronkelijke agrarische funktie, die tot in deze eeuw het belangrijkste middel van bestaan heeft gevormd, nog aan vele panden is af te lezen (boerderij- of schuurvormen, hooiluiken e.d.). Aan de bescheiden industriële ontwikkeling rond 1900 herinneren nog het voormalige tabaksfabriekje aan de Boterstraat en een voormalig meubelfabriekje bij het bastion Treurniet, die aan hun schoorstenen nog als zodanig herkenbaar zijn.
De aard van het bebouwingsbeeld is over het algemeen sober te noemen. Er zijn opvallend veel panden uit het eind van de 19e en het begin van de 20e eeuw te vinden en vele oudere panden die in die periode zijn gemoderniseerd. Veel kleine elementen zoals gietijzeren tuinhekjes versterken het tijdsbeeld van rond de eeuwwisseling.
De bebouwing bestaat overwegend uit één bouwlaag onder een schilddak, met de nokrichting meestal loodrecht op de straat. Rode en blauwe dakpannen komen ongeveer gelijk verdeeld voor. Vaak heeft het dakschild aan de straatzijde de vorm van een wolfseind, waaronder de voorgevel enigszins is opgetrokken. Incidenteel komen ook twee bouwlagen met een kap voor, zoals aan de Landstraat en bij de 20e eeuwse bebouwing aan de oostzijde van 't Zand en aan de Gasthuisstraat. De meeste panden zijn opgetrokken uit schoon metselwerk van donkerkleurige baksteen. Incidenteel komen ook gepleisterde panden voor. Het kozijn- en raamhout is doorgaans wit geschilderd. Als bijzonder gegeven moet nog vermeld worden dat bij een aantal panden in de zijgevels langs de drupgoot nog de oorspronkelijke houten vakwerkconstructie zichtbaar is. Gave voorbeelden zijn te vinden bij panden in de Kerkstraat, de Koppelstraat en aan de Markt, Andere kenmerkende gebouwen zijn de beide kerken, de molen "Prins van Oranje", de voormalige hoofdwoning aan de Hozenstraat en de voormalige burgemeesterswoning aan de Prinsenstraat/'t Zand die kort na 1900 als bejaardentehuis in gebruik is genomen en nadien sterk is uitgebreid. Ook de pomp op de markt en het theekoepeltje op het meest westelijke bastion zijn als markant gegeven het vermelden waard.

Van de recente ruimtelijke ontwikkelingen zijn de hoge bebouwing van de graanhandel aan de Landstraat, de detailhandelsbedrijven op de hoek van de Landstraat en de Ambthuiswal het bankgebouw aan de Markt en de woningen aan de zuidkant van 't Zand vanwege hun schaal respectievelijk situering als storende elementen in de historische struktuur aan te merken.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart 1986 **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

3.1106222201039

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

De 20e eeuwse woningbouw langs de Hozenstraat en 't Zand wijkt weliswaar af van de historische parselering, maar sluit in schaal wel aan bij het historische bebouwingsbeeld.
Een opvallend gegeven wordt gevormd door de terugliggende bebouwing aan de westzijde van 't Zand, waar zich voortuinen bevinden. Belangrijke groene elementen in de stad worden gevormd door het bastion aan de zuid-oostzijde, de wallen in het noord-westen en een open terrein aan de westzijde van de Ambthuiswal. Tussen de panden is vaak doorzicht mogelijk op de achtererven en tuinen. Ook het met bomen beplante plein 't Zand vormt thans een waardevol groen gegeven binnen de stad.
De straatprofielen hebben alle de traditionele driedeling. Door de onregelmatige ligging van de panden zijn de stoepen wisselend van breedte en vaak zeer smal.
Bij benadering van de stad vanuit het westen en het zuiden is op diverse plaatsen het silhouet van de stad bijzonder markant. In het bijzonder spelen daarbij het met leien gedekte torentje van de Hervormde kerk aan de Markt, de slanke toren van de 19e eeuwse RK Kerk aan de Koppelstraat en de molen op het bastion die boven de bomen uitsteken een rol.
Alleen de hoge silo van de graanhandel vormt een storend element.

RESULTAAT VAN HET OVERLEG
Overeenkomstig het bepaalde in artikel 20 van de Monumentenwet is het voorstel tot aanwijzing van het beschermde stadsgezicht Bredevoort om advies voorgelegd aan de gemeenteraad van Aalten, Gedeputeerde Staten van Gelderland en de Rijksplanologische Commissie.

De Raad van de gemeente Aalten besloot op 13 december 1983:
- met het voorstel tot aanwijzing accoord te gaan;
- te verzoeken de tekst van de toelichting op het aanwijzingsvoorstel op een aantal punten te herzien;
- aandacht te vestigen op het belang van de gedempte stadsgrachten voor zover gelegen buiten het aanwijzingsvoorstel, doch af te zien van een verzoek de omgrenzing ter plaatse te verruimen.

Gedeputeerde Staten van Gelderland deelden bij brief van 4 juli 1984 mede:
- zich met het aanwijzingsvoorstel te kunnen verenigen;
- aandacht te vragen voor de gedempte stadsgrachten die, ofschoon buiten de omgrenzing van het stadsgezicht gelegen, toch een belangrijk struktuurbepalend element vormen;
- van mening te zijn dat een eventuele toekomstige uitbreiding van de graanmaalderij kritisch zal moeten worden bezien en dat een verruiming van de silocapaciteit achterwege zal moeten blijven.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart 1986 **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. C.W.M. Hendriks

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads **gezicht in**

Bredevoort **Gemeente:** Bredevoort

De Rijksplanologische Commissie bracht advies uit op 29 oktober 1984:
- M.b.t. de buiten het stadsgezicht gelegen gedempte stadsgrachten, was de Commissie van mening, dat mede ten gevolge van de aanleg van sportvelden de situatie ter plaatse zodanig is veranderd, dat er geen aanleiding bestaat deze alsnog binnen het beschermde stadsgezicht op te nemen.
- Voorts ondersteunde de Commissie hetgeen door Gedeputeerde Staten naar voren was gebracht ten aanzien van de graanmaalderij.
- De Commissie vroeg tevens aandacht voor de door de gemeente gemaakte redaktionele opmerkingen en verzocht een aantal straatnamen op de bij het aanwijzingsvoorstel behorende kaart op te nemen.
- Voor het overige kon de Commissie zich met het voorstel verenigen.

Aan de gemaakte opmerkingen is - voor zover nodig - voldaan. De toelichting is naar aanleiding van het advies van de gemeente op enkele punten gecorrigeerd. Tevens is een zinsnede opgenomen met betrekking tot de gedempte stadsgracht.

RECHTSGEVOLG VAN DE BESCHERMING
De bescherming van het stadsgezicht Bredevoort zal volgens artikel 37, lid 5 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening geëffektueerd moeten worden door de vaststelling of wijziging van een bestemmingsplan voor het betreffende gebied. De toelichting op de aanwijzing als beschermd stadsgezicht kan daarbij wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen.
Doel van de aanwijzing is de karakteristieke en met de historische ontwikkeling samenhangende struktuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als een zwaarwegend belang bij verdere ontwikkelingen binnen het gebied.
De aanwijzing beoogt op die manier een basis te geven voor een ruimtelijke ontwikkeling die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Behoort bij de beschikking van de Ministers

van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer 1986
Afdeling: MMA/MO d.d. 10 maart **Nr.:** 2753

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

Drs. C.W.M. Hendriks

3,1106222010 40

Bijlage 2 Cultuurhistorische waardenkaart

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN BEBOUWING BREDEVOORT

Cultuurhistorische analyse
Waardenkaart objecten en complexen

- Rijksmonument
- Gemeentelijk monument
- Objecten met hoge cultuurhistorische/stedenbouwkundige waarde
- Begrenzing rijksbeschermd gezicht Bredevoort

N

MONUMENTENADVIESBUREAU
BRIEDESTRAAT 1 - 8942 EN HEARDEN
TEL: 024 - 3786742 FAX: 024 - 3792477

oktober 2011

werk Ondergrond tbv waardenkaart

schaal A1 1:2500 onderdeel
datum 28072011
get. EREU
sect.
gew.
gew. tek. no. 05-04-06 blad bestek

Bron: GBKN, LKI, aswegenkaart huisnummerkaart

Gemeente Aalten
Postbus 119 7120 AC Aalten
tel. 0543-493333
fax, Markt 475455
fax, Nassaustraat 475985
email gemeente@aalten.nl

Bijlage 3 Notitie karakteristieke panden

BREDEVOORT

CULTUURHISTORISCHE ANALYSE

+ CULTUURHISTORISCHE EN STEDENBOUWKUNDIGE WAARDERING VAN DE BEBOUWING EN STRUCTUREN BESTEMMINGSPLANGEBIED BREDEVOORT

Onderzoek i.o.v. de gemeente Aalten
oktober 2011

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Opdrachtgever
Gemeente Aalten

Analyse en fotografie
drs. C.J.B.P. Frank
drs. J.H.J. van Hest

Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, oktober 2011,
copyright MAB Nijmegen 2011

Monumenten Advies Bureau
Drs. C.J.B.P. Frank
Drs. F.A.C. Haans

Mw. drs. C.H.J.M. van den Broek
Mw. V. Delmee BSc
Drs. J.H.J. van Hest
Ing. G. Korenberg
Mw. drs. M. Lemmens
Mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1
6542 SN Nijmegen
Tel: 024-3786742
Fax: 024-3792477
Info@monumentenadviesbureau.nl
www.monumentenadviesbureau.nl

BREDEVOORT

CULTUURHISTORISCHE ANALYSE

+ CULTUURHISTORISCHE EN STEDENBOUWKUNDIGE WAARDERING VAN DE BEBOUWING EN DE STRUCTUREN BESTEMMINGSPLANGEBIED BREDEVOORT

INHOUDSOPGAVE:

1 INLEIDING	**4**
2 HISTORISCHE SCHETS	**6**
3 CULTUURHISTORISCHE KARAKTERISTIEK	**9**
4 CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE STRUCTUREN	**13**
5 INVENTARISATIE, SELECTUE, WAARDERING OBJECTEN	**15**
6 PANDEN MET EEN HOGE TOTAALWAARDE	**17**
7 PANDEN MET EEN POSITIEVE TOTAALWAARDE	**54**
8 BRONNEN	**55**

1 INLEIDING

Cultuurhistorie in de gemeente Aalten
"Het cultureel erfgoed herinnert ons aan het leven, het wonen en werken van onze voorouders. Het dient als inspiratiebron voor hedendaagse ontwikkelingen en draagt bij aan de kwaliteit van de leefomgeving. Verder vormt het de basis voor de uitstraling en aantrekkingskracht van een gebied. De gemeente Aalten hecht dan ook veel belang aan haar cultureel erfgoed". Met deze woorden onderstreept de gemeente Aalten in haar beleidsnota *Gemeente Aalten Cultureel Erfgoed* (2011) het grote belang van cultuurhistorie voor de Aaltense gemeenschap. Het behoud van cultuurhistorisch erfgoed is van belang vanwege de betekenisgeving, het instandhouden van de historische gelaagdheid, het doorgeven van de verhalen uit het verleden en geeft welbehagen en identiteit.
In de nota wordt aangegeven dat ook in de bestemmingsplannen een belangrijke taak ligt om cultuurhistorisch erfgoed effectief in stand te houden en waar mogelijk te versterken.

Cultuurhistorische input bestemmingsplan kom Bredevoort
Deze rapportage geeft een beknopte cultuurhistorische analyse van het bestemmingsplangebied Bredevoort in de gemeente Aalten. De analyse dient als input voor het nieuwe bestemmingsplan, dat voor het gebied wordt opgesteld. Hierin zullen het bepalende en waardevolle stedenbouwkundige beeld en de cultuurhistorische kwaliteiten een sterke verankering krijgen. Het doel is het behoud van een herkenbaar en voor Bredevoort karakteristiek beeld, waarin een zorgvuldige balans tussen oud en nieuw bestaat en waarin de historische gelaagdheid en het onderscheiden karakter van de structuren en gebouwen zichtbaar blijven.

De cultuurhistorische analyse bestaat uit de volgende onderdelen:
- Een beknopte beschrijving van de historische ontwikkeling van de nederzetting;
- Een beknopte kernbeschrijving en beschrijving van de belangrijkste cultuurhistorische karakteristieken;
- Duiding en waardering van de waardevolle / kenmerkende wegen-, groen- en andere historische structuren, voor zover relevant voor het bestemmingsplan;
- Een inventarisatie, karakterisering en waardering van gebouwen, ensembles en/of objecten, die geen monument zijn, maar wel in belangrijke mate bijdragen aan de cultuurhistorische identiteit van Bredevoort. Deze panden worden opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan en zullen in de lijn van Momo planologisch worden beschermd.
- Een eenvoudige cultuurhistorische waardenkaart met de beschermde rijks- en gemeentelijke monumenten, het beschermde gezicht Bredevoort, de karakteristieke objecten, waardevolle ensembles, historische wegen-, groen- en andere structuren, rooilijnen, gebieden met belangrijke historische perceelsstructuren, monumentaal groen, water, etc.

Gebiedsanalyse
De gebiedsanalyse wordt gepresenteerd in hoofdstuk 2 en via de cultuurhistorische waardenkaart. Nieuw veldonderzoek, bureauonderzoek en de rapportage *Cultuurhistorische inventarisatie, waarden-, verwachtingen- en maatregelenkaart als basis voor het archeologiebeleid van de gemeente Aalten* (door Vestigia, maart 2010) vormen de basis voor deze analyse.

Karakteristieke objecten
De rapportage bevat tevens de resultaten van een cultuurhistorische inventarisatie van niet beschermde bebouwing binnen het bestemmingsplangebied. Op basis van nieuw veldonderzoek is een selectie gemaakt van panden, die bepalend en waardevol zijn voor het beeld van het stadje en die cultuurhistorische waarden bezitten.
Hoofdstuk 5 van deze rapportage behandelt de hiertoe gehanteerde onderzoeksmethodiek. De panden met een *Hoge Waarde* worden in hoofdstuk 6 in woord en beeld gepresenteerd. Hoofdstuk 7 bevat een overzicht van alle objecten met een *Positieve Waarde*.

Bij het rapport wordt een lijst meegeleverd met een overzicht van alle geïnventariseerde panden en de waardenstellingen.

Betekenisvolle plekken
In en rond Bredevoort bevinden zich nog allerlei locaties, waar de bovengrondse cultuurhistorie door ingrepen uit verleden en heden minder zichtbaar is geworden en waar jongere tijdslagen zo nadrukkelijk aanwezig zijn, dat de oudere (onderliggende) lagen niet meer goed leesbaar zijn.

Vaak is er wel een bijzonder en boeiend verhaal aan deze plekken verbonden en zitten in de bodem resten van de vroegere situatie verborgen. Denk aan de locaties van de Bredevoortse stadspoorten, het kasteel of het ambthuis. De meeste van deze locaties zijn in de *Cultuurhistorische inventarisatie, waarden-, verwachtingen- en maatregelenkaart,* die als basis dient voor het archeologiebeleid van de gemeente Aalten opgenomen.
De voor u liggende analyse richt zich vooral op de bovengrondse cultuurhistorie en de sporen waaraan de ontwikkeling van Bredevoort nog afleesbaar is. Samen illustreren bovengronds en ondergronds erfgoed, mét de historische verhalen en de herinneringen de geschiedenis van het stadje.

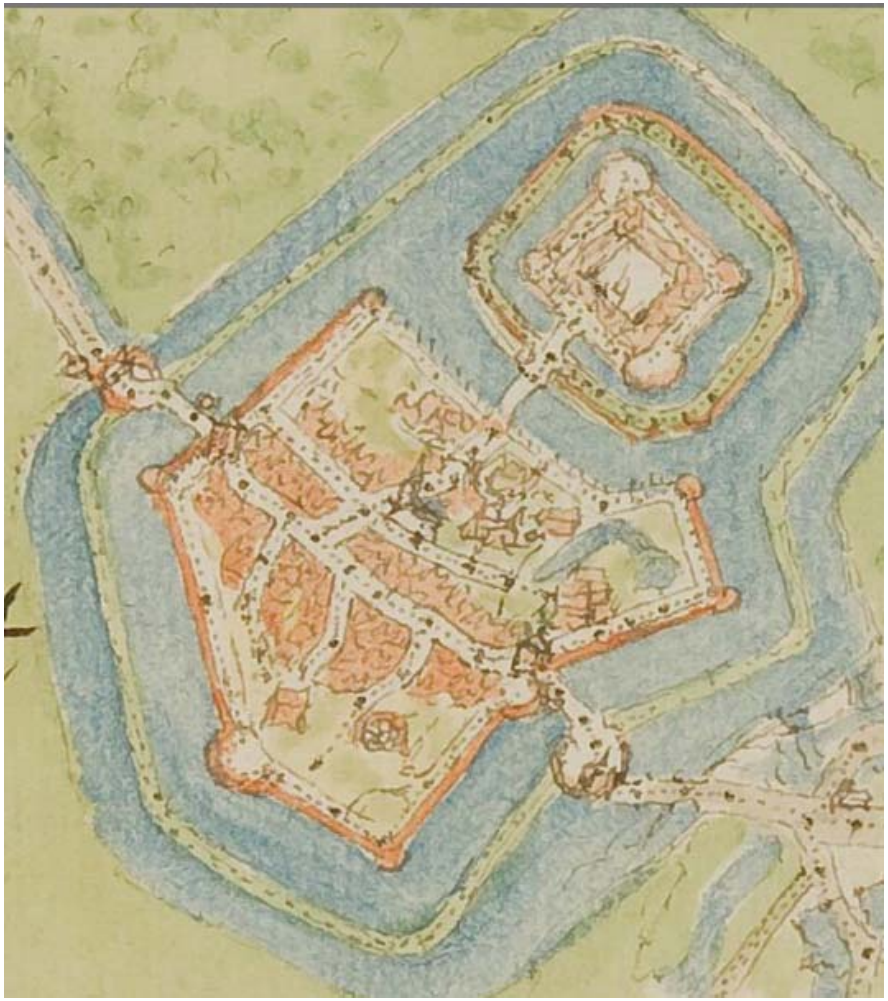

2 HISTORISCHE SCHETS

Het stadje Bredevoort
Bredevoort – de boekenstad van Nederland – bevindt zich in het oosten van de provincie Gelderland en ligt in het oostelijke deel van de Achterhoek, op de zuidwestrand van het Oost-Nederlands Plateau. Het stadje is onderdeel van de gemeente Aalten, die verder nog bestaat uit de dorpen en buurtschappen Aalten, Dinxperlo, De Heurne, Heurne, Barlo, Dale, Haart, IJzerlo, 't Klooster en Lintelo.

Bredevoort is ontstaan op een zandrug in een moerassig gebied. De naam verwijst naar de 'brede voorde' ofwel doorgang door het moeras. Deze doorgang vormde een onderdeel van een route, die zich ontwikkelde als een belangrijke verbindingsweg naar Bocholt en Zutphen. Ook in een naam als Walfort leeft het woord voorde nog voort. De doorgangen en heelwegen in het gebied maakten op den duur deel uit van belangrijke handelsroutes, die onder meer over Aalten liepen.

De oudste vermelding van Bredevoort dateert uit 1188, toen de Bredevoortse burcht werd genoemd in een bezittingenlijst van de bisschop van Keulen. Dit aan de Slinge ofwel Slingerbeek gelegen 'Castrum de Bredevurt' lag ter hoogte van het huidige plein 't Zand. In 1238 kwam de burcht in handen van de graven van Lohn, die er tol hieven. Bij de burcht groeide, waarschijnlijk vanuit de voorburcht, een bescheiden nederzetting, waaruit zich later een kleine versterkte stad ontwikkelde.
Dit laatste was een direct gevolg van de strijd om Bredevoort tussen de graaf van Gelre en de bisschop van Münster. De graaf van Gelre die als overwinnaar uit deze strijd tevoorschijn kwam, versterkte de nederzetting met een muur. Vanaf 1326 kwam Bredevoort definitief onder Gelders bestuur en in 1388 werden stadsrechten verleend. De stad bleef onder de Gelderse hertogen tot 1543, toen keizer Karel V na de Vrede van Venlo de nieuwe machthebber werd.

Bredevoort rond 1560, door Jacob van Deventer

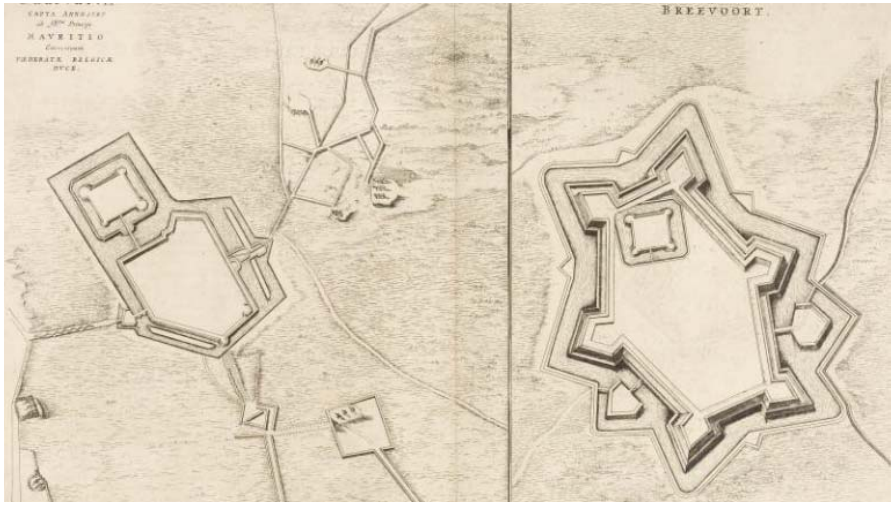
Vernieuwde vesting

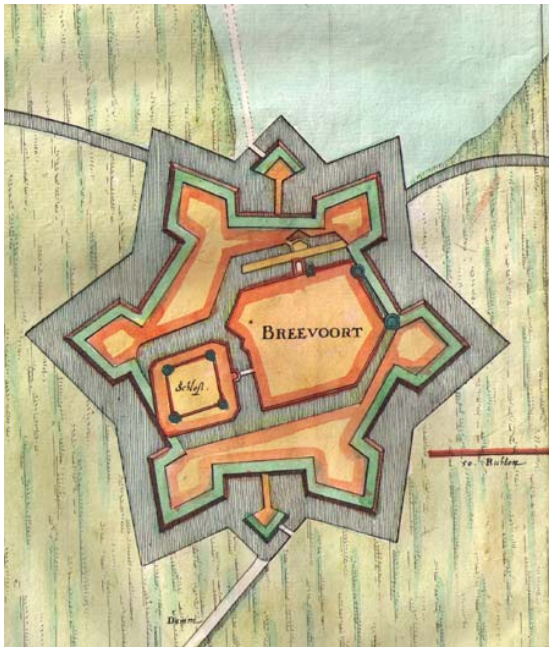
Tijdens de Tachtigjarige Oorlog is de stad afwisselend in handen van Spaanse en Staatse troepen. In 1597 nam prins Maurits de stad in, en toen de Spanjaarden Bredevoort in 1606 opnieuw trachtten in te nemen werd de stad ontzet door Frederik-Hendrik. Toen zijn de middeleeuwse stadsmuren volgens het Oud-Nederlands stelstel vervangen door moderne vestingwerken. Als heerlijkheid kwam Bredevoort in handen van het Huis Oranje.

Zeer ingrijpend was de roemruchte 'kruittorenramp van Bredevoort' op 12 juli 1646. De bliksem trof de kruittoren van het kasteel, waardoor deze ontplofte. Dit leidde niet alleen tot zware schade aan het kasteel maar trof ook een groot deel van het stadje. Veel huizen gingen verloren, waaronder het Ambthuis. Veertig mensen verloren het leven. Het kasteel verdween hiermee van de kaart en pas in de 18de eeuw werd het voormalige burchtterrein gedeeltelijk bebouwd. In die periode ontstonden de Hozenstraat en de Gasthuisstraat.

Na 1755, toen de vestingfunctie werd opgeheven, zijn de verdedigingswerken ontmanteld. De vestingwerken werden ten behoeve van agrarische doeleinden geslecht, waarbij de borstweringen en onderwallen allereerst verdwenen. Uit een verslag uit 1784 blijkt dat de stadspoorten toen inmiddels gesloopt waren en de bastions en wallen vrijwel niet meer te herkennen. Slechts van één bastion (Welgemoed) bleef het zogeheten terreplein behouden.

Tegenwoordig resteren van de 17de-eeuwse vesting nog een deel van de gracht, twee tot park vergraven bastions en het Molenbastion. Elders rond de oude kern zijn in perceelsstructuren sporen van de imposante vesting traceerbaar.

Impressies van de vroeg 17de-eeuwse vestingwerken

Na 1800

In 1818 zijn Aalten en Bredevoort samengevoegd tot de nieuwe gemeente Aalten. De burgemeesters bleven evenwel nog vrij lang woonachtig in Bredevoort, in het huis dat later bekend is geworden als de zorginstelling Sint-Bernardus, aan 't Zand.

Het stadje werd in de loop van de 19de eeuw op bescheiden schaal in de vaart der volkeren opgenomen. Zo kwam er in 1834 een textielfabriek (H. van Eijck & Zn.), met werk voor zo'n 150 tot 225 arbeiders. In 1905 werd aan de Boterstraat een Coöperatieve Boterfabriek opgericht, waarvan de schoorsteen resteert. Verder kwam er een maalderij (Landstraat). Behalve de laat-gotische en na de kruittorenramp van 1646 herstelde Sint-Joriskerk aan de Markt (Ned.Herv.), kent Bredevoort ook een r.k. kerk (1876) en een gereformeerde (1948).

In de kern vond nog verdichting plaats op onbebouwde percelen in de oude straatwanden en op het voormalige burchtterrein. De Koppelstraat werd door de werd na 1870 opgewaardeerd tot een belangrijke verbinding naar de nieuwe uitvalsweg in zuidelijke richting. Vanuit het noorden werd het stadje ontsloten door de nieuwe Kruittorenstraat.

Na de Tweede Wereldoorlog zijn in de kern van Bredevoort enkele nieuwbouwprojecten uitgevoerd. Zo kwam er aan 't Zand een nieuw schoolgebouw en is vlakbij aan de Hozenstraat een klein woningbouwcomplex gerealiseerd. Buiten de oude vesting ontstonden enkele uitbreidingswijken. Toch kreeg Bredevoort steeds meer het karakter van een ingeslapen stadje, met een kwijnende middenstand. Steeds meer panden verloren hun functie en kwamen leeg te staan.

Een impuls voor de revitalisering was de opzet als een Nationale Boekenstad. Als zodanig werd de stad op 27 augustus 1993 officieel geopend. Sindsdien worden met enige regelmaat boekenmarkten gehouden. Verschillende voormalige winkeltjes kregen de functie van antiquariaat.

De hier geschetste ontwikkelingen lieten hun sporen na in Bredevoort waardoor de historische gelaagdheid goed bewaard is gebleven. Deze ontwikkelingen hebben er zich in de loop der jaren vertaald in een heel eigen architectuurbeeld. Vooral het karakter van de oude vestingstad met smalle, pittoreske straatjes en kleinschalige traditionele bebouwing is nog steeds goed herkenbaar. Het behoud van cultuurhistorisch waardevolle panden kan een belangrijke bijdrage leveren aan de instandhouding van dit eigen karakter.

Boven: de Markt van Bredevoort in 1743, door Jan de Beijer.
Beneden: De Koppelstraat, gezien richting Bredevoort, met naar links afbuigend het tramspoor (ansichtkaart part.coll.)

3 CULTUURHISTORISCHE KARAKTERISTIEK

Het bestemmingsplangebied omvat de volledige bebouwde kom van Bredevoort en het grote recreatiegebied ten noordoosten van de kern. Centraal in het komgebied ligt de historische stadskern, die met de restanten van de 17de-eeuwse vestingwerken aan de noordwestzijde van het stadje, geheel als rijksbeschermd stadsgezicht is aangemerkt. De stadskern bevat in de structuren en de bebouwing belangrijke resten uit het verleden, zowel uit de periode van het middeleeuwse ommuurde kasteelstadje, als uit de periode van de vroege 17de-eeuwse vesting. Nieuwe ontwikkelingen in de 20ste eeuw concentreren zich vooral langs de Misterstraat (de uitvalsweg in oostelijke richting) en de kleine uitbreidingswijk ten zuidwesten van de binnenstad.

Oudste zichtbare structuren
In de compacte binnenstad leeft de herinnering aan het in oorsprong middeleeuwse akkerburger- en kasteelstadje nog sterk door de aanwezigheid van het grotendeels gaaf bewaarde **stratenplan**, zoals we dat kennen van de midden 16de-eeuwse plattegrond van Jacob van Deventer. Hoofdas is de Landstraat, met haaks daarop aan de noordzijde de Markt. De in 1560 reeds aanwezige straten zijn op de cultuurhistorische kaart gemarkeerd. Ook de **contouren van het middeleeuwse stadje**, met het beloop van de stadsmuur, zijn in het stratenpatroon herkenbaar gebleven in het verloop van de Kerkstraat, 't Zand, Gasthuisstraat en straatjes langs de oostflank van het stadje. Het middeleeuwse kasteel is geheel uit beeld verdwenen, maar de locatie is nog beleefbaar in het grote plein 't Zand aan de noordzijde van de stad.

Typerend voor het stratenplan zijn het netwerk van hoofd- en nevenstraatjes met als centrale as de Landstraat, de licht gebogen straten langs de voormalige middeleeuwse stadsranden en diverse secundaire doorgangen naar de achter- of binnenerven. Veel panden zijn van oudsher gescheiden van elkaar door brand- of druipgangen, hetgeen nauw samenhangt met de oorspronkelijke hout- en skeletbouw in het stadje. Karakteristiek zijn de sterk wisselende rooilijnen, met in verschillende straatjes zogenaamde zaagtandrooilijnen of "coulissengevelwanden", die het straatbeeld een zeer schilderachtig aspect verlenen. Ook deze verspringende rooilijnen hangen samen met de specifieke bouwwijze in Bredevoort: de vakwerkconstructies lieten zich lastig plooien in de soms

Impressies van het in oorsprong middeleeuwse kerngebied van Bredevoort.

bochtige straatjes. De straatbocht werd gevolgd door de rooilijn te laten verspringen. Dit bood de mogelijkheid om in de naar voren springende delen van de zijgevels extra vensters te plaatsen.
Karakteristiek in het stratenplan zijn de soms zeer ondiepe erven, waardoor panden aan voor- en achterzijde aan de openbare weg grenzen (vooral bij Officierstraat-Vismarkt-'t Walletje, Officierstraat-Koppelstraat en Koppelstraat-Kerkstraat). Bij stadsboerderijen bood dit de mogelijkheid van goede bereikbaarheid aan voor (=woon)zijde en achter (= stal)zijde.

Door de Kruittorenramp van 1646 is de middeleeuwse bouwsubstantie in Bredevoort sterk gereduceerd. In slechts enkele huizen zijn tot op heden oudere dan 17de-eeuwse constructies aangetroffen, maar het is niet ondenkbaar dat restanten van oudere huizen bewaard zijn gebleven. Waarschijnlijk is bij de herbouw na 1646 de bestaande **percelering** intact gebleven. Het stratenpatroon is immers niet gewijzigd.

De Misterstraat is eveneens een structuur, die al in de middeleeuwen bestond. De weg vormde een onderdeel van het oude traject naar Winterswijk. Is de structuur middeleeuws, de huidige verkavelingsstructuren en de bebouwing zijn van veel jongere datum. Ook enkele aftakkingen van de Misterstraat (waaronder de Ganzenpoelerdijk) zijn in oorsprong middeleeuws.

17de- en 18de-eeuwse structuren
De grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen vanaf de vroege 17de eeuw hebben duidelijke sporen nagelaten in Bredevoort. Van de omvangrijke **vesting**, die in 1606 werd aangelegd rond de oude kern, resteren een deel van de **Grote Gracht** aan de noordwestzijde en de twee tot landschapspark herschapen **bastions Treurniet en Vreesniet**. Aan de zuidzijde is het vroegere **bastion Welgemoed** (Molenbastion) goed herkenbaar gebleven. Hier bevindt zich nog steeds een windkorenmolen. Voorts zijn in de verkavelingsstructuren rondom de stad delen van de vestingcontouren bewaard gebleven, maar deze zijn in het stadsbeeld niet duidelijk beleefbaar.
Het grote plein 't Zand herinnert aan de plaats van het vroegere kasteel, dat na 1646 verdween. Kasteel en omgrachtingen verdwenen geheel uit beeld, maar de afwijkende, open structuur van "t Zand verwijst naar de vroegere situatie. Het stratenplan (met Gasthuisstraat, Hovenstraat), verkavelingsstructuren en bebouwing kwamen hier pas in de loop van de

De 17de-eeuwse vestingwerken veranderden in 19de eeuw in een lommerrijk park.

18de eeuw tot stand, wat onder meer nog afleesbaar is aan de oudste bebouwing. Bij de aanleg van de nieuwe omwalling raakte de middeleeuwse stadsmuur buiten gebruik. Na de sloop kwam er vooral langs de westflank (Kerkstraat) ruimte voor nieuwe bouwkavels. De perceelstructuren westelijk van de Kerkstraat zullen uit deze tijd dateren.
Na de opheffing van de vesting raakten de vestingwerken in verval. In de loop van de 18de en 19de eeuw werden wallen geslecht, grachten gedempt. De bastions Treurniet en Vreesniet werden vergraven en tot wandelparken in landschapsstijl omgevormd.

19de eeuw

Van omstreeks 1830-1835 dateert de begraafplaats aan de Prins Mauritsstraat. Het terrein is aangelegd op een voormalig ravelijn van de 17de-eeuwse vesting. Dit is aan de vorm van de begraafplaats (met name het verloop van de zuidflank) nog enigszins te zien.
Het broekgebied (het Stadsbroek) ten noordoosten van Bredevoort werd rond het midden van de 19de eeuw ontgonnen en ontsloten. Enkele rechtlijnige ontginningswegen herinneren hier nog aan (Kruittorenstraat, Pastoorsdijk, Ooievaarsdijk, Guttersdijk, deels met begeleidende (verbrede) sloten). Van de 19de-eeuwse verkavelingsstructuren is nauwelijks iets bewaard gebleven, vooral door de aanleg van het omvangrijke recreatiegebied Slingeplas.
Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw ontstond langs de Misterstraat een steeds intensievere lintbebouwing, deels met gebruikmaking van oudere verkavelingsstructuren. De doorgetrokken Koppelstraat ontwikkelde zich tot een belangrijke entree van Bredevoort. Langs de straat ontstond lintbebouwing.

Eerste helft 20ste eeuw

Tot de belangrijkste bewaard gebleven structuren behoren het woonbuurtje aan de Koppelstraat (lintbebouwing), de verdere verdichting van de lintbebouwing langs de Misterstraat en de Oranjestraat, waar een klein tuindorp werd aangelegd (circa 1920). Aan de westkant van het stadje werd de Schoolstraat aangelegd en verscheen het tracé van het tramspoor (thans Tramstraat, deels ook zichtbaar in de verkaveling achter woningen aan de Koppelstraat). Ook de Prins Mauritsstraat dateert uit deze periode. Verder werd rond 1930 een verbinding gemaakt tussen het broekgebied ten noordoosten van de stad en de bebouwde kom (aansluiting bij Kruittorenstraat). Zo werd een nieuwe toegang tot de

Boven; verdichting van de bebouwing langs de Misterstraat, onder meer met deze vroeg 20ste-eeuwse villa; beneden: tuindorpstructuur aan de Oranjestraat.

binnenstad gecreëerd.
Aan de zuidzijde werd de Misterstraat ontlast door de aanleg van de Winterswijksestraat (ca. 1930-1935), vermoedelijk als onderdeel van het Rijkswegenplan. Niet-bestemmingsverkeer hoefde nu niet meer door Bredevoort.

Rond 1950
Uit deze periode dateert het woonbuurtje langs de westflank van de bebouwde kom (Schoolstraat, Tramstraat). Evenwijdig aan de Tramstraat werden daartoe een nieuwe woonstraat en een ruim plantsoen toegevoegd. De oostelijke pleinwand van 't Zand kreeg zijn bebouwing, en ook aan de Gasthuisstraat werd een klein woningbouwcomplex gerealiseerd. Aan de oostzijde van de voormalige vesting zijn enkele straatjes aangelegd. De nieuwe Bredevoortsestraatweg zorgde ervoor dat het drukker wordende verkeer buiten de bebouwde kom van Bredevoort langs kon worden geleid.

Vanaf circa 1970
Belangrijkste toevoegingen zijn de woonbuurten oostelijk van de binnenstad (omgeving Pater Jan de Vriesstraat) en noordelijk van de Boven-Slinge (Stadsbroek). De Slingeplas is vanaf het einde van de jaren tachtig aangelegd. Het is een voormalige zandwinput, door een dijk gescheiden van de Slinge. De plas wordt bij hoog water ook gebruikt als overloopgebied. Tegenwoordig is de Slingeplas een 34 hectare groot recreatiegebied.

Bebouwingskarakteristiek
De bebouwing in de stadskern van Bredevoort bestaat grotendeels uit panden met een traditioneel-ambachtelijk karakter. De objecten hebben één of twee bouwlagen met een kap (veelal zadeldaken of schilddaken) met een keramische pannendekking. De nokrichting van de daken varieert.
De gevels zijn gemetseld in baksteen (soms binnen een zichtbaar houtskelet), soms met eenvoudige details in siermetselwerk of pleisterwerk. Soms zijn gevels volledig gepleisterd.
De gevelopeningen zijn bescheiden van formaat en traditioneel ingevuld. De materialisering is traditioneel-ambachtelijk.
Historische winkelpanden zijn verbijzonderd door de aanwezigheid van een eenvoudige (historische) winkelpui.
De korrelgrootte is relatief klein. Er is een afwisseling van aaneengebouwde huizen, en panden, met aan één of twee zijden een gang (doorgang naar achtererf / zijontsluiting, of smalle druipgang). Korrelgrootte, hoofd- en kapvormen en de materialiseringen geven eenheid, ondanks de verscheidenheid in leeftijd en stijlkenmerken.
Binnen de zee aan eenvoudige woonhuizen zijn de beide kerken, de molen en de silo belangrijke oriëntatiepunten in het stadje.

4 CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE STRUCTUREN

4.1 De structuren

Hieronder volgt een opsomming van de in het gebied bovengronds beleefbare cultuurhistorisch waardevolle structuren in het bestemmingsplangebied Bredevoort. De genoemde aspecten zijn van wezenlijk belang voor het zichtbaar houden van de gelaagde ruimtelijke ontwikkelingsgeschiedenis van Bredevoort en dienen in het bestemmingsplan als waardevolle onderdelen te worden verankerd.
De waardevolle structuren zijn –zo mogelijk- op de bij deze analyse behorende kaart "cultuurhistorische waarden structuren" weergegeven.

Algemeen

- Het totaalkarakter van Bredevoort als gaaf voorbeeld van een typisch Oost-Nederlands land- en vestingstadje, gekenschetst door kleinschaligheid en intimiteit, de kleine korrelgrootte van de samenstellende onderdelen (verkavelingen, bebouwing) en de opvallende historische gelaagdheid, bewaard gebleven en leesbaar in tal van belangwekkende onder- en bovengrondse structuren.

Uit de middeleeuwen (tot circa 1575)

- Middeleeuws stratenplan kern Bredevoort, het geraamte van het historische centrum: ligging en verloop van straten, stegen, pleintjes, brand- of druipgangen, de typerende, gedifferentieerde rooilijnen, soms regelmatig, in (licht) bochtige straatdelen vaak sterk verspringend (samenhang met bebouwingstypologie);
- Contouren middeleeuwse vestingwerken;
- Middeleeuwse verkavelingsstructuren;
- Tracé Misterstraat, Ganzenpoelerdijk, zuidelijk deel Roelvinkstraat; pad langs Boven-Slinge;

Uit de 17de eeuw:

- Grote gracht, imposant relict van de 17de-eeuwse vesting, met aanliggend schootsveld;
- Bastions Treurniet en Vreesniet, relicten 17de-eeuwse vesting;
- Bastion Welgemoed (Molenbastion), relict 17de-eeuwse vesting;
- Contouren van de vesting, vastgelegd in historische verkavelingsstructuren;
- Straat- en perceelsstructuren op na sloop van de middeleeuwse muur vrijgekomen gronden (omgeving Kerkstraat); inclusief rooilijnen;

Uit de 18de eeuw:

- Hoofdvorm, rooilijnen, percelering gebied 't Zand;
- Tracé, percelering e.d. Gasthuisstraat en Hozenstraat;
- Begrenzing bebouwd gebied binnenstad, zoals in 1830 kadastraal vastgelegd;
- Rudimentair: verkavelingsstructuren langs de Misterstraat;

Uit de 19de eeuw:

- Wandelpark rond Grote Gracht: monumentale groenstructuur in Landschapsstijl;
- Parkstructuren op bastions Treurniet en Vreesniet;
- Begraafplaatsen Prins Mauritsstraat;
- Ontginning Stadsbroek, met Pastoorsdijk, Ooievaarsdijk, Guttersdijk, Kruittorenstraat, met aanpalende slootstructuren;
- Vanaf de late 19de eeuw: verdichting bebouwing langs de Misterstraat: markante lintstructuur ontwikkelt zich;

Vroege 20ste eeuw:

- Tramstraat (met tramtracé) en Schoolstraat;
- Prins Mauritsstraat;
- Oranjestraat met tuindorpstructuur;
- Nieuwe entree binnenstad via Kruittorenstraat;
- Woonbuurtje met lintbebouwing langs de Koppelstraat;

Rond 1950:

- Voltooiing oostelijke pleinwand 't Zand en afronding woonbuurtje aan de Gasthuisstraat;
- Woonbuurtje aan de Tramstraat en de Schoolstraat;

4.2 Waardevolle groenstructuren

- Groenstructuren bij Grote Gracht, voormalig schootsveld;
- Parkstructuren op bastions Treurniet en Vreesniet;
- Tuin St. Bernardus;
- Beplanting op ’t Zand
- Laanbeplanting met acacia’s langs de Winterswijksestraat, vermoedelijk uit de jaren 1930;
- Laanbeplanting Prins Mauritsstraat;
- Beplanting rond begraafplaatsen Prins Mauritsstraat (o.a. Amerikaanse eik, oude eiken, beukenhagen);
- Tuin pastorie en kerk Koppelstraat;
- Laanbeplanting: oude acacia’s langs de Tramstraat;

De in 2011 vastgestelde waardevolle bomenlijst geeft een overzicht van de bijzondere en monumentale solitaire bomen in de gemeente Aalten. Een aantal van deze bomen maakt deel uit van de hier boven genoemde waardevolle groenstructuren. De bomen op de bomenlijst worden beschermd en opgenomen in het bestemmingsplan.
Voor de locatie en de waardering van de solitaire bomen wordt verwezen naar de ‘Waardevolle bomenlijst”, d.d. 6 mei 2011.

Winkelhuis met authentieke pui aan de Koppelstraat 5.

Dubbele woning Misterstraat 51-53, onderdeel van een woningbouwcomplex.

5 INVENTARISATIE, SELECTIE, WAARDERING OBJECTEN

Selectie en veldwerk
Voor de inventarisatie en selectie is in het plangebied een nieuw veldonderzoek uitgevoerd. Het veldwerk heeft plaats gevonden op 3 augustus 2011.

Rijks- en gemeentelijke monumenten
In Bredevoort bevindt zich een groot aantal van rijks- en gemeentewege beschermde monumenten. Deze zijn weergegeven op de bij deze analyse behorende cultuurhistorische waardenkaart.

Overige panden met cultuurhistorische waarden
In deze analyse wordt een aanvullende reeks objecten gepresenteerd die een waardevolle bijdrage leveren aan het historische stadbeeld van Bredevoort. Deze objecten zijn in het veld geselecteerd en aan de hand van waarderingscriteria beoordeeld.
De als hoog waardevol beoordeelde objecten kunnen in het bestemmingsplan worden opgenomen en op deze manier planologisch worden beschermd.

Waarderingscriteria
De in het veld geselecteerde objecten zijn getoetst aan de hand van de volgende waarderingscriteria:

1. Het belang als onderdeel van het cultuurhistorisch beeld van de omgeving; ondersteuning van de cultuurhistorische gebiedskarakteristiek en/of ensemblewaarde;
2. Het belang vanwege de bijzondere betekenis voor het beeld van de omgeving, vanwege opmerkelijke ligging/ zichtlijnen/ landmark;
3. Het belang vanwege de herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept en de gebiedseigen functie, in relatie tot de ontwikkelingsgeschiedenis en de historische gelaagdheid van het gebied;
4. Het belang wegens de authenticiteit van hoofdvorm, gevelindeling en/of detaillering;
5. Het belang vanwege de gebiedsspecifieke of bijzondere bouwstijl en/of vorm;

Op ieder criterium kunnen de volgende scores worden behaald:

xx = hoge waarde
x = positieve waarde
O = neutrale waarde
- = negatieve waarde

In deze rapportage zijn circa 40 objecten beoordeeld. Gemeentelijke en rijksmonumenten zijn niet in de waardering opgenomen. De scores zijn vermeld in de bijgaande inventarisatielijst.

Eindwaardering
De optelsom van de scores leidt tot het formuleren van een eindwaardering:

Hoge totaalwaarde: minimaal 2maal xx en 2maal x;
Positieve totaalwaarde: minimaal 3maal x en 2maal o;
Neutrale totaalwaarde: alles daaronder;

Definitie totaalwaarden

Hoge totaalwaarde
Alle beschermenswaardige onderdelen (gebouwen, objecten en ensembles), die vanwege de hoge architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden van wezenlijk en onlosmakelijk belang zijn voor Bredevoort en zijn historisch-ruimtelijke ontwikkeling. Instandhouding van het gevelbeeld en/of hoofdvormen is noodzakelijk.

Positieve totaalwaarde
Alle karakteristieke onderdelen (gebouwen, objecten en ensembles) die voor het zichtbaar houden van de ontwikkelingsgeschiedenis van Bredevoort, het stadsbeeld van deze plaats en als ondersteuning van nabijgelegen monumenten een positieve waarde bezitten. Instandhouding van het gevelbeeld en/of hoofdvormen is wenselijk.

Neutrale totaalwaarde
Overige historische onderdelen in deze quickscan, die voor de ontwikkelingsgeschiedenis van de kern van Bredevoort van beperkt belang zijn, een geringe architectuurhistorische waarde bezitten en ten hoogste een neutrale of positieve betekenis voor het straatbeeld bezitten. De waarde is niet dusdanig, dat instandhouding van het gevelbeeld en/of hoofdvormen noodzakelijk is.

Objectformulieren
Achter in dit rapport zijn de formulieren opgenomen met foto's en korte karakteristieken van de geïnventariseerde en als hoogwaardig gekwalificeerde objecten.

Waardenkaart
Op de bij dit rapport gevoegde cultuurhistorische waardenkaart zijn alleen de panden met een hoge totaalwaarde aangegeven.

6 PANDEN MET EEN HOGE TOTAALWAARDE

Ambthuiswal 9, Bredevoort

Dit eenlaags woonhuis is gebouwd rond 1900 en ligt vrijstaand aan de westelijke zijde van de Ambthuiswal, vlakbij de aansluiting op de Hozenstraat en de Gasthuisstraat. In 1940 intern verbouwd door aannemer G.J. Nijman uit Bredevoort, i.o.v. J.D. Geurkink die aan de Hozenstraat 8 woonde. Het object bestaat uit twee achter elkaar gelegen bouwdelen, beide onder een evenwijdig aan de straat liggend zadeldak met pannendekking. Hoewel de invullingen van de vensters in de voorgevel gewijzigd zijn en ook de dakkapel niet oorspronkelijk is, is de karakteristieke hoofdvorm van het bouwwerk behouden gebleven. Opvallend is de detaillering van de voorgevel in neorenaissancetrant, met speklagen en van sluitstenen voorziene segmentbogen. De nog gave hoofdvorm en zorgvuldig gedetailleerde voorgevel geven het pand een karakteristieke uitstraling. Mede door de verspringende en vrijstaande ligging is het object beeldbepalend binnen dit deel van de Ambthuiswal. Het herinnert aan de tijd dat in de kern van Bredevoort steeds meer eigentijdse bebouwing kwam te staan, afwijkend van de oudere en lokaal-eigen vakwerkbouw. In de onmiddellijke omgeving staat de als GM beschermde bebouwing aan de Hozenstraat 4, 6, 8, de Ambthuiswal 7 en de Gasthuisstraat 22.

Adres	:	Ambthuiswal 9
Postcode	:	7126 BC
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1184

Ganzenpoelendijk 1, Bredevoort

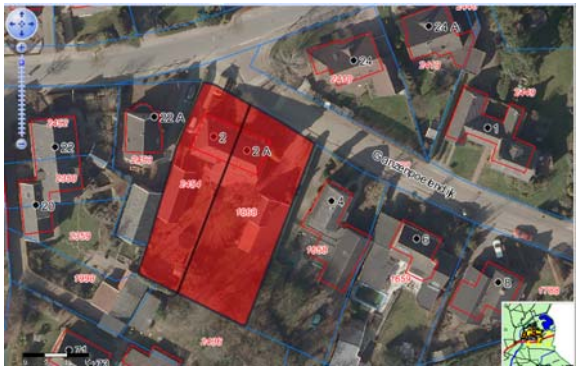

Aan de noordzijde van de Ganzenpoelendijk ligt deze uit circa 1950 daterende woning, die is opgezet als een woonhuis met huisartsenpraktijk. In het praktijkgedeelte kwamen een spreekkamer, een wachtkamer en een apotheek. De vermoedelijke architect is W. van der Zee uit Aalten, bekend van de Zuiderkerk aan de Ludgerstraat in die plaats (1965). In 1978 voerde hij een verbouwing uit van het onderhavige pand, waarbij twee bestaande dakkapellen zijn vervangen door de huidige brede kapel (voorschild). De Ganzenpoelendijk (in het verleden ook wel Ganzenkuildijk genaamd) dankt zijn naam aan de laag gelegen boerderij de Ganzenpoel en maakt tegenwoordig deel uit van de bebouwde kom van Bredevoort, gesitueerd in een wijkje met voor- en naoorlogse woningen. Oorspronkelijk lag de dijk in het buitengebied.
Het pand op nr. 1 is zorgvuldig opgezet, met twee bouwlagen en een pannengedekt zadeldak. Het met een garage gecombineerde praktijkgedeelte is eenlaags. Karakteristiek voor deze in Delftse Schooltrant uitgevoerde woning zijn de van segmentbogen voorziene gevelopeningen in het lagere bouwdeel en de erker met balkon. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering bleef het ontwerp op een gave wijze behouden. De vrijstaand in een bijbehorende tuin gelegen woning neemt aan de Ganzenpoelendijk een sterk in het oog vallende positie in. Het pand markeert de vroeg naoorlogse periode waarin dit deel van Bredevoort steeds meer bebouwd raakte.

Adres	:	Ganzenpoelendijk 1
Postcode	:	7126 AB
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort- Misterstraat
Kadastraal nr.	:	A 2449

Ganzenpoelendijk 2-2a, Bredevoort

Dubbele woning uit circa 1905, markant gelegen aan de zuidelijke zijde van de Ganzenpoelendijk, bij de aansluiting op de Misterstraat. Oorspronkelijk vormde dit pand één woning, met links een deel met koestal en varkenshokken. In 1948 lieten G.J. en W.J. Houwer de deel door H.J. Kolenbrander uit Bredevoort omvormen tot een tweede woning. Hoewel de invullingen van ingangen en vensters inmiddels op punten zijn gewijzigd, is de hoofdvorm van de twee woningen intact gebleven. De tweelaags woningen hebben een gezamenlijk schilddak en zijn langs de gootoverstek voorzien van enig siermetselwerk. Karakteristieke getoogde vensters en ingangen. De bovenlichten behielden deels hun verticaalroeden. Door de markante ligging op de hoek van de Misterstraat is het bouwwerk van beeldbepalend belang. Als een aan de Ganzenpoelendijk gelegen vroeg 20ste-eeuwse dijkwoning verwijst het object naar de periode dat er buiten de oude vesting Bredevoort nog weinig bebouwing bestond. De Ganzenpoelendijk (in het verleden ook wel Ganzenkuildijk genaamd) voerde naar de laag gelegen boerderij de Ganzenpoel. Tegenwoordig maakt de Ganzenpoelendijk deel uit van de bebouwde kom van Bredevoort, gelegen in een wijkje met voor- en naoorlogse woningen.

Adres	: Ganzenpoelendijk 2-2a
Postcode	: 7126 AB
Plaats	: Bredevoort
Bestemmingsplan	: Bredevoort- Misterstraat
Kadastraal nr.	: A 1868 en A 2454

Hozenstraat 3, Bredevoort

De Hozenstraat 3 ligt evenwijdig aan de noordzijde van de straat, in de kern van Bredevoort, vlakbij ‘t Zand. Het pand heeft waarschijnlijk een laat 19de-eeuwse (of nog oudere) oorsprong, maar onderging vermoedelijk in de vroege 20ste eeuw enige vernieuwing. De bouwmassa telt één bouwlaag en is gevat onder een zadeldak met rode muldenpannen. Karakteristieke opzet met witgepleisterde gevels, vensters met luiken en een door sierklossen gedragen goot. De invulling van de ingangen is deels vernieuwd, maar zowel in de hoofdvorm als de detaillering is de historische verschijningsvorm goed behouden gebleven. Door zijn opzet neemt het object een beeldbepalende positie in. Het pand ligt vlakbij ’t Zand, het plein waar voorheen de burcht van Bredevoort stond. Dit deel van de historische binnenstad is nog vrij lang onbebouwd gebleven. Pas na de oorlog is er de bebouwing langs het omhoekende deel van de Hozenstraat gerealiseerd. Aan de overkant van nr. 3 staat de als GM beschermde bebouwing aan de Hozenstraat 4, 6 en 8.

Adres	:	Hozenstraat 3
Postcode	:	7126 BJ
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1793

Hozenstraat 9-11, 13-15, 17

Dit woningbouwcomplex in Delftse Schooltrant dateert uit 1948 en hoekt om langs de westzijde en de zuidzijde van de Hozenstraat. Deze U-vormige straat bevindt zich aan de oostzijde van ’t Zand. Het gaat om één vrijstaande woning en tweemaal een gekoppeld woonhuis, alle met anderhalve bouwlaag en een zadeldak met rode verbeterde Hollandse pannen. Karakteristieke en zorgvuldige opzet met blinde vensterbogen, ramen met veelruits roeden, en ingangen met gemetselde lisenen en een latei. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het authentieke karakter goed behouden gebleven. Als een woningbouwcomplex met het karakter van een klein dorpje, nemen de woningen een markante en beeldbepalende positie in. In het betreffende deel van de historische binnenstad van Bredevoort behoren ze tot de jongere bebouwing. Dit nabij ’t Zand gelegen deel van de binnenstad is tot na de oorlog onbebouwd gebleven. Aan de overzijde van het complex bevindt zich de als GM beschermde bebouwing aan de Hozenstraat 14, 18 en 20. Hozenstraat 16 is als RM beschermd.

Adres	:	Hozenstraat 9-11, 13-15, 17
Postcode	:	7126 BJ
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1675, B1712, B 1673, B 1710 en B 1671

Kerkstraat 2 e-d

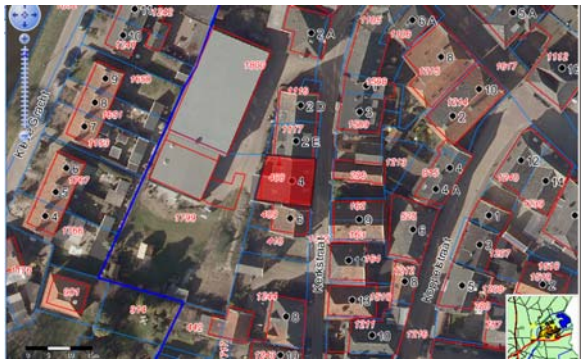
Het gebouw ligt aan de rand van de oude binnenstad, aan de westelijke zijde van de Kerkstraat, in een bocht vlakbij de aansluiting op de Landstraat. In zijn huidige verschijningsvorm dateert het pand uit circa 1900, maar al eerder was hier bebouwing. Het in verschillende woninkjes onderverdeelde bouwwerk is eenlaags en heeft een pannengedekt zadeldak. De voorgevel wordt gekenmerkt door karakteristieke decoratieve boogtrommels en een lijstgoot met klossen. Grotendeels gewijzigde detaillering van vensters en ingangen, maar met behoud van het authentieke karakter. Door zijn hoofdvorm en geveldetails is het gebouw beeldbepalend binnen dit gedeelte van de Kerkstraat, waar zich in de onmiddellijke nabijheid van het pand een aantal gemeentelijke en rijksmonumenten bevindt. Bovendien geeft het object een goed beeld van de vroeg 20ste-eeuwse ontwikkelingen in de oude kern van Bredevoort, waar in die periode steeds meer eigentijdse bebouwing verscheen, afwijkende van de traditionele vakwerkbouw.

Adres	:	Kerkstraat 2 e-d
Postcode	:	7126 AM
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1116 en B 1117

Kerkstraat 4, Bredevoort

Dit woonhuis ligt aan de westelijke zijde van de Kerkstraat en maakt deel uit van een deels aaneengesloten gevelwand, vlakbij de aansluiting op de Landstraat. Het object dateert in zijn huidige verschijningsvorm uit circa 1900, maar reeds eerder was hier bebouwing. In 1964 voerde de Fa. Kolenbrander uit Bredevoort i.o.v. B.R. Bovenkerk een kleine verbouwing uit. Het pand heeft een eenlaags opzet met een pannengedekt zadeldak en een representatieve voorgevel. Karakteristiek voor deze gevel zijn de sierdetails in neorenaissancetrant, met speklagen en van sluitstenen voorziene segmentbogen. De lijstgoot wordt gedragen door decoratieve klossen. Hoewel het pand in de loop van de tijd een aantal aanpassingen en wijzigingen heeft ondergaan is het authentieke karakter goed bewaard gebleven. Vernieuwde vensterdetaillering, maar in aansluiting bij de oorspronkelijke opzet. Door zijn opzet en geveldetails is het gebouw beeldbepalend binnen dit gedeelte van de Kerkstraat, waar zich in de onmiddellijke nabijheid van het pand een aantal gemeentelijke en rijksmonumenten bevindt. Bovendien geeft het object een goed beeld van de vroeg 20ste-eeuwse ontwikkelingen in de oude kern van Bredevoort, waar in die periode steeds meer eigentijdse bebouwing verscheen, afwijkende van de traditionele vakwerkbouw.

Adres : Kerkstraat 4
Postcode : 7126 AM
Plaats : Bredevoort
Bestemmingsplan : Bredevoort Centrum
Kadastraal nr. : B 408

Kerkstraat 10, Bredevoort

Aan de westelijke zijde van de Kerkstraat gelegen woonhuis, dat door een steegje wordt gescheiden van de als een gm beschermde panden aan de Kerkstraat 12 en 14. Ook nr. 8 heeft een beschermde status als gm. Al deze panden maken deel uit van een grotendeels aaneengesloten gevelwand, direct ten noorden van de monumentale r.k. Sint-Georgiuskerk bij de aansluiting op de Koppelstraat. Het bouwwerk op nr. 10 dateert vermoedelijk uit omstreeks 1905 en is in 1951 gewijzigd. Toen is in de voorgevel het brede drielichtsvenster gerealiseerd, ter vervanging van een smal venster en een naastgelegen ingang. De ingang werd verlegd naar de linker zijgevel. Het drielichtsvenster is vergelijkbaar gedetailleerd als het gehandhaafde venster links daarvan.
Karakteristieke opzet met een roodgedekte mansardekap. Afgezien van de bovenlichten met roedenverdeling heeft het pand een vrij ingetogen karakter. De vensterdetaillering op de verdieping is gewijzigd, maar het historische karakter is goed behouden gebleven. Als onderdeel van de gevelwand langs dit deel van de Kerkstraat vertegenwoordigt het object belangrijke beeldbepalende waarde, als wezenlijk voor het historische ensemble waartoe ook het kerkgebouw behoort.

Adres	:	Kerkstraat 10
Postcode	:	7126 AM
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1243

Koppelstraat 5, Bredevoort

Een aan de oostelijke zijde van de straat gelegen winkelhuis uit circa 1905, in een traditionalistische trant en met enige invloed van de Jugendstil. De architect is vooralsnog onbekend. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het bouwwerk gaaf behouden gebleven. Karakteristieke symmetrische winkelpui met penanten in groene steen en decoratieve dekblokken. De twee vensters van de woning zijn net als de portiek gevat onder segmentbogen met enig siermetselwerk. Karakteristiek is bovendien het metselwerk in roze gebakken steen. Lessenaarsdaken met pannendekking.
Door de markante opzet en detaillering, en vooral door de fraai gedetailleerde winkelpui vertegenwoordigt het object grote beeldbepalende waarde langs dit deel van de Koppelstraat, waar zich diverse gemeentelijk beschermde objecten bevinden. Het ontwerp is een goed voorbeeld van de winkelarchitectuur in de vroege 20ste eeuw en markeert de periode waarin het winkelgebied in de kern van Bredevoort steeds meer werd gemoderniseerd.

Adres	:	Koppelstraat 5
Postcode	:	7126 AE
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1208

Koppelstraat 29-31

Twee gekoppelde woonhuizen aan de oostelijke zijde van de Koppelstraat, pal tegenover de hierop aansluitende Schoolstraat. De vanuit één opzet gerealiseerde woningen dateren vermoedelijk uit de late 19de eeuw. Het is bekend dat G.J. Nijman in 1939 een verbouwing uitvoerde van de woning op nr. 29, waar toen onder meer enkele zolderslaapkamers zijn gemaakt. Het pand is eenlaags en voorzien van een zadeldak met pannendekking. Karakteristieke voorgevel met vensterreeksen met flauwgetoogde segmentbogen. In de loop van de tijd onderging het bouwwerk enkele vernieuwingen. Het historische karakter is goed behouden gebleven. De twee woningen vormen een wezenlijk onderdeel van de gevelwand langs dit deel van de Koppelstraat en geven een goed beeld van de voor een kleine plaats karakteristieke woonbebouwing uit de late 19de eeuw. Tegenover de Schoolstraat, waar ze een sterk in het oog vallende plaats innemen, vertegenwoordigen ze grote beeldbepalende waarde.

Adres	:	Koppelstraat 29-31
Postcode	:	7126 AG
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort - Misterstraat
Kadastraal nr.	:	B 741 en B 1551

Koppelstraat 35

In 1947-1948 bouwde architect W. Geels deze voormalige gereformeerde kerk. Tot aan die tijd waren de gereformeerden uit Bredevoort aangewezen op de kerk in Aalten. Het gebouw staat bekend als de Koppelkerk, naar het gebied De Koppele dat deel uitmaakt van de vroegere vestingwerken van Bredevoort, vlakbij het bastion Welgemoed. In 1958 voegde de Aaltense architect W. van der Zee de betonnen torenbekroning toe, waarbij het gemetselde torenlichaam circa vijf meter hoger is doorgestoken. Architect W. Hebly uit Aalten ontwierp de uitbreiding aan de achterzijde (1966-1967), ten behoeve van een vergaderruimte.
De markante kerk is terugwijkend gelegen, in een ruime tuin op de hoek van de Koppelstraat en de Prins Mauritsstraat, waar het object een sterk in het oog vallende positie inneemt. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het authentieke karakter goed bewaard gebleven. Het in een sobere Delftse Schooltrant uitgevoerde gebouw geeft een helder beeld van de protestantse kerkbouw kort na de Tweede Wereldoorlog. De toren met zijn opmerkelijke bekroning vormt reeds op grote afstand een belangrijk focuspunt.

Adres	:	Koppelstraat 35
Postcode	:	7126 AG
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort- Misterstraat
Kadastraal nr.	:	B 1288

Koppelstraat 41

Ruim opgezette middenstandswoning uit 1925, vermoedelijk naar een ontwerp van J.B. Blekkink uit Aalten. Het pand is gelegen aan de zuidelijke zijde van de Koppelstraat, tegenover de hierop aansluitende Tramstraat. Hier bevindt het pand zich op een terrein dat voorheen deel uitmaakte van de vestingwerken van Bredevoort. Karakteristieke opzet in een aan de Amsterdamse School verwante trant, met een pannengedekte mansarde en een asymmetrische voorgevel met een erker met balkon. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het pand gaaf bewaard gebleven, inclusief het decoratieve houten balkonhek. Ruime ligging in een bijbehorende tuin.
Door zijn markante opzet en hoofdvorm vertegenwoordigt het pand beeldbepalende waarde, hetgeen wordt versterkt door de in het zicht vallende ligging tegenover de Tramstraat. Als een gaaf bewaard gebleven middenstandswoning uit het interbellum, met invloed van de Amsterdamse School, geeft het pand een goede indruk van de contemporaine woningbouw. Aan dit deel van de Koppelstraat verwijst het bouwwerk naar de toenemende ‘verstedelijking’ van Bredevoort, op het terrein van de vroegere vestingwerken en in het daaromheen gelegen buitengebied.

Adres	:	Koppelstraat 41
Postcode	:	7126 AG
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort- Misterstraat
Kadastraal nr.	:	B 1280

Koppelstraat 43, Bredevoort

Deze tamelijk forse en vrijstaande middenstandswoning is gelegen aan de zuidelijke zijde van de Koppelstraat, op een terrein dat voorheen deel uitmaakte van de vestingwerken van Bredevoort. Het pand dateert uit 1927 en is i.o.v. de weduwe Holstein Jonker ontworpen door J.B. Blekkink uit Aalten. Karakteristieke opzet in een aan de Amsterdamse School verwante trant, met een expressieve en roodgedekte mansarde. In de voorgevel bevindt zich op de verdieping een markante vensterstrook. Op een enkel punt onderging het pand een wijziging, maar dit doet geen afbreuk aan het historische karakter.
Door zijn markante opzet en hoofdvorm vertegenwoordigt het object beeldbepalende waarde. Als een middenstandsvilla uit het interbellum, met invloed van de Amsterdamse School, geeft dit pand een goede indruk van de contemporaine woningbouw. Aan dit deel van de Koppelstraat verwijst het bouwwerk naar de toenemende ‘verstedelijking’ van Bredevoort, op het terrein van de vroegere vestingwerken en in het daaromheen gelegen buitengebied.

Adres	:	Koppelstraat 43
Postcode	:	7126 AG
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort-Misterstraat
Kadastraal nr.	:	B 1742

Koppelstraat 16, Bredevoort

Het betreft de pastorie van de direct ten noorden van het pand gelegen r.k. Sint-Georgiuskerk uit 1876 (architect A. Tepe), aan de zuidelijke kopzijde van de Kerkstraat. De in een ruime tuin gelegen pastorie dateert uit 1931 en is ontworpen door Joh. Sluymer (1894-1979) uit Enschede. Deze pastorie verving een oudere voorganger. Sluymer voerde het pand uit in een zakelijke trant. Karakteristiek voor dit tweelaags pand is dan ook het tamelijk ingetogen karakter, met de nadruk op zorgvuldig metselwerk en vensters met kruiskozijnen. Breed overstekende en licht gezwenkte kap. Een verbindingslid koppelt het gebouw aan de kerk.
Het bouwwerk bleef zowel in de hoofdvorm als de detaillering gaaf behouden, en vormt een wezenlijk onderdeel van het kerkelijke ensemble bij de aansluiting van de Koppelstraat en de Kerkstraat (op een terrein dat voorheen deel uitmaakte van de vestingwerken van Bredevoort). Hiervan is de kerk een gemeentelijk beschermd monument. De in een lommerrijke tuin gelegen pastorie vormt een markant element op de hoek van de Koppelstraat en de Schoolstraat. Het gebouw is een goed voorbeeld van het oeuvre van de regionaal bekende architect Joh. Sluymer, die diverse kerkelijke opdrachten op zijn naam heeft staan.

Adres	: Koppelstraat 16
Postcode	: 7126 AH
Plaats	: Bredevoort
Bestemmingsplan	: Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	: B 460 en B 1072

Landstraat 28, Bredevoort

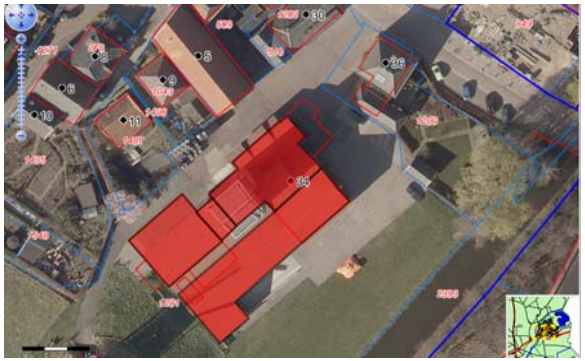
Dit aan de zuidzijde van de Landstraat gelegen winkelhuis dateert in zijn huidige verschijningsvorm grotendeels uit circa 1905, maar heeft uitgaande van de hoge en deels achter een 'schermgevel' schuilgaande kap vermoedelijk een oudere kern. Karakteristieke opzet met gepleisterde gevels en onder bogen gevatte gevelopeningen. Verder valt de door klossen ondersteunde daklijst op. Op de begane grond toont de geveldetaillering de kenmerken van een verbouwing omstreeks 1950. Waarschijnlijk is het rechter etalagevenster opgenomen in een vroegere inrit, die toegang zal hebben geboden aan een werkplaats.
Op enkele punten is het pand gewijzigd, maar dit doet geen afbreuk aan het historische karakter. Aan dit deel van de Landstraat, in de historische binnenstad van Bredevoort, neemt het bouwwerk een belangrijke beeldbepalende positie in. Dit wordt versterkt door de vrijstaande ligging. De waardevolle betekenis wordt versterkt doordat het ontwerp een goede indruk geeft van een vroeg 20ste-eeuws winkelhuis, uit een periode waarin het winkelbestand in Bredevoort steeds meer werd gemoderniseerd.

Adres	:	Landstraat 28
Postcode	:	7126 AV
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 862

Landstraat 34, Bredevoort

Volgens een gevelsteen dateert deze maalderij in zijn huidige verschijningsvorm (grotendeels) uit 1956, vermoedelijk gebouwd naar een ontwerp van architect Wim Hebly uit Aalten. In dezelfde periode voerde hij hier voor de firma B. Navis & Zn. enkele opdrachten uit. Het bouwwerk staat op een bijbehorend terrein aan de zuidzijde van de Landstraat, pal tegenover de hierop aansluitende Ambthuiswal. Hier maakt het gebouw deel uit van het complex van de oude korenmolen Prins van Oranje (Landstraat 32), die als rijksmonument is beschermd. De molen dateert uit 1870 en staat op het bastion Welgemoed, een restant van de vestingwerken van Bredevoort. Al eerder stond daar een molen.
De hier bedoelde maalderij was oorspronkelijk in gebruik als een mengvoederfabriek, en werd in 1983 omgebouwd tot een ambachtelijke graanmaalderij. Het deels vernieuwde bouwwerk bestaat uit een forse voor- en achterbouw, beide onder een zadeldak, met daartussenin een hoge silo in grauw-gele baksteen. Het voorste bouwdeel bevat enkele inritten, en vensters onder lateien. Hoewel de functiewijziging tot verschillende verbouwingen leidde, doen deze geen ingrijpende afbreuk aan de historische uitstraling van het bouwwerk. Het object is nog altijd een waardevol onderdeel van het historische ensemble waartoe ook de korenmolen behoort. Vooral de hoge silotoren vormt al op grote afstand een belangrijke blikvanger, als onderdeel van het stadssilhouet van Bredevoort, en is dan ook van belangrijke beeldbepalende waarde.

Adres	:	Landstraat 34
Postcode	:	7126 AV
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1201

Markt 8, Bredevoort

In 1963-1964 door architect B. Blekkink uit Aalten i.o.v. de Coöp. Raiffeisenbank uit Bredevoort gebouwd bankgebouw, tegenwoordig in gebruik als VVV-kantoor. Het eertijds volledig nieuw opgetrokken pand kreeg op de begane grond een kantoorruimte met wachtkamer. Op de verdieping kwamen een vergaderzaal en archiefruimtes. Het is vrijstaand gelegen, middenin de kern van het oude Bredevoort. Hier bevindt het bouwwerk zich aan de noordwestzijde van de Markt, op de hoek van de Muizenstraat en schuin tegenover de oude Sint-Joriskerk. Deze kerk is beschermd als een rijksmonument. Aan de Markt bevinden zich verder nog een groot aantal rijksmonumenten, alsook diverse gemeentelijke monumenten. Het pand is uitgevoerd in een mengstijl van Delftse School en modernisme (*shake-hands*). Karakteristiek is enerzijds de traditionalistische opzet met gevels in handvormsteen en een pannengedekt schilddak. Anderzijds tonen de vensterlijsten en de stalen ramen verwantschap met de moderne ontwikkelingen. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het pand opmerkelijk gaaf bewaard gebleven. Door zijn opzet en vormgeving voegt het ontwerp zich op een harmonieuze wijze naar zijn historische omgeving. Van beeldbepalend belang voor dit deel van de Markt.

Adres	:	Markt 8
Postcode	:	7126 AZ
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1158

Misterstraat 21, Bredevoort

Als een vrijstaande werkplaats met bijbehorende woning uitgevoerd bouwwerk, gelegen aan de noordelijke zijde van de Misterstraat, in wat vroeger het buitengebied was van de vesting Bredevoort. De Misterstraat vormt een oude verbindingsweg richting Miste en Winterswijk. Het pand dateert uit omstreeks 1900 en ligt direct naast het als gm beschermde bouwwerk op nr. 17 (de villa Nieuw Vierakker), waarmee het ensemblewaarde vertegenwoordigt. Karakteristieke opzet met een mansarde met flauw hellende bovenschilden, van sluitstenen voorziene segmentbogen, en siermetselwerklijsten (zijgevels). De woningingang bevindt zich aan de linkerzijde. Aan de voorkant een later gewijzigde inrit, met daarboven een luikopening voor de pakhuisfunctie. Het fungeerde in het verleden als eierpakhuis.
Afgezien van de gewijzigde inrit bleef het bouwwerk zowel in de hoofdvorm als de detaillering gaaf behouden. Aan de Misterstraat vertegenwoordigt het object door zijn markante opzet belangrijke beeldbepalende waarde. De waardevolle betekenis wordt versterkt doordat het object een goed beeld geeft van de opzet van een werkplaats met woning omstreeks 1900. Verder verwijst het bouwwerk naar de toenemende ‘verstedelijking’ van het buitengebied van Bredevoort, zoals die eertijds plaatsvond.

Adres	:	Misterstraat 21
Postcode	:	7126 CA
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Bekendijk
Kadastraal nr.	:	A 2397

Misterstraat 27, Bredevoort

Fraaie vrijstaande villa uit 1932 i.o.v. J.D. Piek ontworpen door G.J. Nijman uit Bredevoort, die het pand ook bouwde. Het aan de noordelijke zijde van de Misterstraat gelegen pand is uitgevoerd in een voor de bouwperiode karakteristieke zakelijke trant en wordt gekenmerkt door een tamelijk hoog en breed overstekend tentdak, dat langs de onderzijde licht gezwenkt is. Asymmetrische gevelindeling met een erker met balkon. Nadruk is gelegd op zorgvuldig uitgevoerd metselwerk. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het authentieke karakter goed behouden gebleven. Door zijn markante opzet neemt het in een bijbehorende tuin en in een bocht van de Misterstraat gelegen pand een belangrijke beeldbepalende positie in. Bovendien verwijst het object naar de historische ontwikkelingen langs de Misterstraat. Deze oude en oorspronkelijk in het buitengebied van Bredevoort gelegen verbindingsweg raakte vanaf ongeveer 1900 steeds meer verstedelijkt en is uiteindelijk opgenomen in de buiten de vesting gerealiseerde uitbreidingswijken van het stadje.

Adres	:	Misterstraat 27
Postcode	:	7126 CB
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Bekendijk
Kadastraal nr.	:	A 2400

Misterstraat 47-49, 51-53

Zie ook: Oranjestraat 1-3, 5-7, 9-11, 13-15, 17-19, 2-4, 6-8, 10-12, 14-16, 18-20. Dit sociale woningbouwcomplex strekt zich uit langs de noordzijde van de Misterstraat en aan beide zijden van de Oranjestraat. De twee maal twee gekoppelde woningen aan de Misterstraat markeren de entree van de Oranjestraat. Het complex dateert uit omstreeks 1915-1920 en is waarschijnlijk gebouwd als arbeiderswoningen van de nabij gelegen textielfabriek aan de Misterstraat 39. De woningen zijn uitgevoerd in een voor de ontstaansperiode karakteristieke trant, gekenmerkt door een combinatie van traditionalistische en zakelijke motieven. Dit blijkt onder meer uit de ingetogen opzet, met de nadruk op deels afgewolfde pannengedekte zadeldaken en zorgvuldig gemetselde gevels. De aan de Misterstraat geadresseerde woningen zijn iets ruimer van opzet en op de hoeken voorzien van ingangsportieken. Aan de Oranjestraat zijn de woningen zowel haaks als evenwijdig aan de straat gelegen, hetgeen de levendige uitstraling verhoogt. Hoewel de woningen op een aantal punten wijzigingen ondergingen, doet dit geen al te sterke afbreuk aan het authentieke karakter. Aan de Misterstraat – de oorspronkelijk in het buitengebied van de vestingstad gelegen uitvalsweg richting Miste en Winterswijk – verwijst dit complex naar de vroeg 20ste-eeuwse uitbreidingen, toen buiten de vroegere vesting enkele nieuwe woonbuurtjes ontstonden en hier ook de textielfabrieken van Van Eijck gevestigd waren (Misterstraat 2 en 39).

Adres	:	Misterstraat 47-49, 51-53 c.a.
Postcode	:	7126 CB, 7126 CC
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Misterstraat
Kadastraal nr.	:	A 2526, B 2486, B 2481 en B 2480

Misterstraat 16, Bredevoort

In de loop van de tijd onderging deze aan de zuidkant van de Misterstraat gelegen villa een aantal wijzigingen, met als meest in het oog springende de gedeeltelijke omvorming tot een winkelhuis in 1935, i.o.v. de weduwe A.G. ten Bruin. Het pand dateert uit omstreeks 1840. Lange tijd woonde er Hendrik Sevink, die er geboren was, en daarna zijn zoon Herman Sevink. Zij waren verwant aan de bekende fabrikantenfamilie Van Eijck die aan de Misterstraat 2 en 39 een textielfabriek bezaten. Herman Sevink werd mede-eigenaar van de fabriek op nr. 39. De fabriek op nr. 2 was in 1834-1835 opgericht en het ligt voor de hand dat de villa op nr. 16 in dezelfde tijd ontstond, als woonhuis van de familie Van Eijck.
Het pand telt twee bouwlagen en heeft een afgeplat omlopend schilddak. Ondanks de omvorming tot winkelhuis, waardoor de rechter hoekpartij is verstoord, bleef de voorname uitstraling verder goed behouden en vertegenwoordigt het object nog steeds belangrijke architectuurhistorische waarde. Karakteristiek is de van oorsprong symmetrische opzet, met een door lijsten gearticuleerde ingangspartij, hoge vensters met schuiframen, en een hoofdgestel ter beëindiging van de gevels. Op het achterterrein bevindt zich een forse rode beuk. Aan de Misterstraat – de oude uitvalsweg naar Miste en Winterswijk – neemt dit object een sterk in het oog vallende positie in, en vormt het een belangrijke verwijzing naar de periode dat dit deel van het buitengebied nog niet was verstedelijkt.

Adres	: Misterstraat 16
Postcode	: 7126 CD
Plaats	: Bredevoort
Bestemmingsplan	: Bredevoort-Misterstraat
Kadastraal nr.	: A 1991

Muizenstraat 4, Bredevoort

Aan de Muizenstraat bevindt dit pand zich aan de noordoostzijde, waar het deel uitmaakt van een gesloten gevelwand op de hoek van de Markt, in de kern van het oude centrum van Bredevoort. Het pand sluit direct aan op het gemeentelijk beschermde pand aan de Markt 6. Samen met dit pand vertegenwoordigt het object belangrijke ensemblewaarde, als onderdeel van de historische bebouwing rondom de Markt. Het eenlaags pandje is uitgevoerd in rode baksteen en heeft een pannengedekt zadeldak. In zijn huidige opzet dateert het vermoedelijk uit de vroege 20ste eeuw, maar waarschijnlijk is er sprake van een oudere kern.

Adres	:	Muizenstraat 4
Postcode	:	7126 DA
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 508

Officierstraat 4, Bredevoort

Dit in vakwerk uitgevoerde pand ligt direct naast het gemeentelijk beschermde pand op nr. 2, en is in oorsprong vermoedelijk 17de-eeuws. Aan de voorzijde wijst het metselwerk op een vroeg 20ste-eeuwse verbouwing. Hier bevindt zich een getoogde inrit met een bovenlicht met verticaalroeden. Langs de bovenzijde van deze gevel bevindt zich evenwel nog steeds houtbeschot dat naar de vroegere situatie verwijst en verder is er rechts een venster met veelruits roedenverdeling, dat eveneens naar een oudere toestand verwijst. Mede door het vakwerk vertegenwoordigt het pand belangrijke bouwhistorische waarde in de oude binnenstad van de vroegere vestingstad Bredevoort. Als een wezenlijk onderdeel van de historische bebouwing langs de Officierstraat is er sprake van ensemblewaarde.

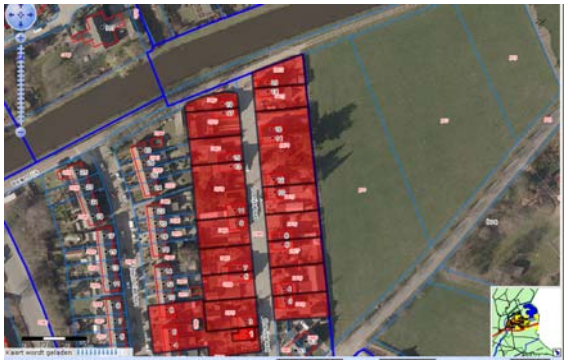

Adres	:	Officierstraat 4
Postcode	:	7126 AN
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 757

Oranjestraat 1-3, 5-7, 9-11, 13-15, 17-19, 2-4, 6-8, 10-12, 14-16, 18-20

Zie: Misterstraat 47-49, 51-53.

Adres	:	Oranjestraat 1-3/2-4 enz. c.a.
Postcode	:	7126 BZ
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort - Misterstraat
Kadastraal nr.	:	A 2526, A2525, A 2509, A 2485, A 2484, A 2529, A 2483, A 2523, A 2482, A 2479 A 2478, A 2477, A 2476, A 2475, A2474, A 2473, A 2472.

Prins Mauritsstraat 5, Bredevoort

Op de hoek van de Bastionstraat, aan de noordoostzijde van de Prins Mauritsstraat, ligt deze boerderij uit circa 1900. Hier bevindt het object zich in de onmiddellijke nabijheid van de als rijksmonument beschermde korenmolen Prins van Oranje op het bastion Welgemoed, dat deel uitmaakte van de vestingwerken van Bredevoort. De stadsboerderij is uitgevoerd volgens het hallehuistype, met een afgewolfd zadeldak en getoogde vensters met houten luiken. Op enkele punten vonden wijzigingen plaats, maar het historische karakter is goed behouden gebleven. Op de hoek van de Bastionstraat neemt dit bouwwerk een in het oog vallende positie in, met belangrijke beeldbepalende waarde. Als een vroeg 20ste-eeuwse stadsboerderij geeft het object een beeld van de groei en uitbreiding van Bredevoort zoals die vanaf de periode omstreeks 1900 plaats vond.

Adres	:	Prins Mauritsstraat 5
Postcode	:	7126 AC
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoorts- Misterstraat
Kadastraal nr.	:	B 1550

Schoolstraat 3-5, 7-9, 11-13

Dit complex is in 1947 gebouwd door architect Wm. Hebly uit Aalten. Hij bouwde het i.o.v. de Vereniging tot Verbetering der Volkshuisvesting uit Aalten, die tegelijk ook in Aalten zelf een aantal woningen door Hebly liet bouwen. Het onderhavige complex bevindt zich aan de zuidzijde van de Schoolstraat, op een terrein dat in het verleden deel uitmaakte van de vestingwerken van Bredevoort. Pas na de oorlog is de onderhavige strook bebouwd. De driemaal twee blokken zijn uitgevoerd in een ingetogen Delftse Schooltrant. Karakteristiek is onder meer de opzet als klassieke 'Hollandse huizen' met bakstenen gevels en roodgedekte zadeldaken. Iedere woning kreeg een asymmetrische voorgevel, met een getoogde ingang. Op de kopgevels van deze tweelaags woningen sluiten eenlaags uitbouwtjes aan, die aan het complex een levendig karakter verlenen. Doordat de woningen evenwijdig aan de straat liggen accentueren de uitbouwtjes het alternerende karakter van het complex.
Weliswaar ondergingen de woningen enkele detailwijzigingen, maar zonder afbreuk te doen aan de authentieke uitstraling. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is er sprake van een grotendeels gaaf karakter. Mede door de witgeverfde gevels is het complex van grote beeldbepalende waarde. Als een naoorlogs ontwerp geven de woningen een goede indruk van de ontwikkelingen in het zuidelijke deel van de binnenstad van Bredevoort.

Adres	: Schoolstraat 3-5, 7-9, 11-13
Postcode	: 7126 AL
Plaats	: Bredevoort
Bestemmingsplan	: Bredevoort-Misterstraat
Kadastraal nr.	: B 1802, B 1801, B1705,B 1681, B 1687

Schoolstraat 2, Bredevoort

Deze vrijstaand aan de noordzijde van de Schoolstraat gelegen School is nu een peuterspeelzaal, maar vormde in het verleden een Openbare Lagere School. De school is in 1931 in opdracht van de gemeente Aalten gebouwd naar aanleiding van het zelfstandig verder gaan als Hervormde school van een groot gedeelte van de leerlingen van de openbare school. Voor het restant openbare leerlingen werd deze school aan de huidige Schoolstraat gebouwd. Architect is onbekend.In 1935 werd de openbare school wegens een te gering aantal leerlingen opgeheven. Karakteristiek is de voor de ontstaansperiode kenmerkende bouwtrant in een zakelijke stijl, met enige invloed van de Amsterdamse School. Dit laatste blijkt onder meer uit de nadruk die is gelegd op een krachtige breedtewerking, met lokaalvensters in een liggend formaat. Het markante roodgedekte schilddak wordt doorbroken door een torenachtig dakhuis, in de lengteas van de onder een luifel gevatte ingangspartij. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het oorspronkelijke karakter opmerkelijk goed behouden gebleven. Weliswaar valt de school door de terugwijkende ligging aan een bijbehorende speelplaats niet meteen in het oog, maar als een wezenlijk onderdeel van de historische bebouwing op de hoek van de Schoolstraat en de Koppelstraat en draagt zij bij aan de ensemblewaarde van deze hoek. Voorts is het van historisch belang dat in latere jaren hierin de Lagere Agrarische Landbouwschool gevestigd was. Als schoolgebouw is het object van cultuurhistorische betekenis voor Bredevoort.

Adres	:	Schoolstraat 2
Postcode	:	7126 AL
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort-Misterstraat
Kadastraal nr.	:	B 898

Vismarkt 3, Bredevoort

Dit pand aan de Vismarkt 3 dateert uit circa 1905-1910 en is prominent gesitueerd aan de oostzijde van de Vismarkt. Hier vertegenwoordigt het bouwwerk samen met het naastgelegen pakhuis op nr. 5 ensemblewaarde, vlakbij de als een rijksmonument beschermde korenmolen op het nabijgelegen bastion Welgemoed. Het pand is uitgevoerd in een voor zijn ontstaansperiode karakteristieke trant, met een hoge pannengedekte mansarde. De vensters kregen bovenlichten met verticaalroeden en zijn deels voorzien van houten luiken. Hoewel het object op een aantal punten is gewijzigd, bleef de authentieke uitstraling goed behouden.

Adres	:	Vismarkt 3
Postcode	:	7126 AP
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 509

Vismarkt 5, Bredevoort

Het zowel aan de voor- als de achterzijde aan de openbare weg liggende bedrijfspand met pakhuis aan de Vismarkt 5 dateert uit 1939 en is i.o.v. B. Navis ontworpen door architect Joh.H. te Rietstap uit Bredevoort. Dit eertijds onder meer voor de berging van kunstmest bedoelde pakhuis bevindt zich aan de oostzijde van de Vismarkt en vertegenwoordigt samen met de naastgelegen woning op nr. 3 belangrijke ensemblewaarde, in de onmiddellijke nabijheid van de rijksbeschermde korenmolen op het vroegere bastion Welgemoed. Het in een sobere trant uitgevoerde bedrijfspand heeft een markante roodgedekte mansardekap en aan beide kopzijden een inrit met daarboven gelegen luikopening en hijsbalk. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het oorspronkelijke karakter opmerkelijk goed behouden gebleven. Het pand geeft dan ook een goede indruk van de opzet van een bedrijfspand met pakhuis uit het late interbellum, op een terrein waarlangs zich ook de historische maalderij van de Prins van Oranje bevindt (Landstraat 34).

Adres	:	Vismarkt 5
Postcode	:	7126 AP
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1201

Winterswijksestraat 24, Bredevoort

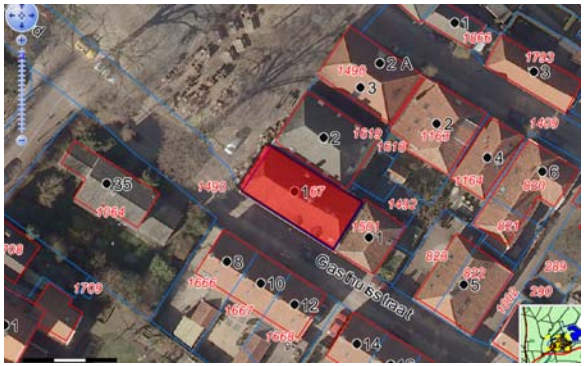
Uit circa 1935 daterende en ruim opgezette villa, waarvan de architect vooralsnog onbekend is. Het pand bevindt zich op het uiterste puntje aan de zuidzijde van de bebouwde kom van Bredevoort. In het verleden bevonden zich hier de vestingwerken van het stadje. Vanaf het interbellum is dit deel van de stad steeds meer volgebouwd, met het onderhavige pand nog altijd als een markant aan de rand van het buitengebied gelegen object. Langs de westzijde stroomt hier een op de Slinge aansluitende waterverbinding.
Het pand is uitgevoerd in een evenwichtige zakelijke trant, met een afgewolfd en hoog zadeldak met pannendekking en steekkap. Behalve door de samengestelde opzet van de kap verkrijgt het bouwwerk zijn levendigheid door de gevarieerde gevelindelingen. Aan de voorzijde bevindt zich op de hoek een markante loggia met bogen. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering bleef het pand opmerkelijk gaaf behouden. Door zijn ligging markeert de villa de overgang van het buitengebied naar de bebouwde kom. Er is ensemblewaarde in combinatie met de naastliggende waterverbinding, waardoor de pittoreske uitstraling wordt versterkt.

Adres	:	Winterswijksestraat 24
Postcode	:	7126 AA
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort-Misterstraat
Kadastraal nr.	:	P 315

’t Zand 1, Bredevoort

Dit pand is gelegen aan de oostzijde van ’t Zand, op de hoek van de Gasthuisstraat. Ter hoogte van ’t Zand stond de burcht van Bredevoort. Een groot deel van de bebouwing langs dit plein bestaat uit historische panden, met diverse rijks- en gemeentelijk beschermde monumenten, waaronder de naast het onderhavige pand gelegen nrs. 2 en 3. In zijn huidige verschijningsvorm dateert het bouwwerk uit omstreeks 1900, maar het vakwerk van de linker zijgevel wijst op een oudere kern. Het is bekend dat in 1972 i.o.v. J.B. Eppink een verbouwing plaatsvond, uitgevoerd door B.H. Kolenbrander. De achter gelegen deel werd nieuw ingedeeld. Voor bevond zich een winkel. Nu is er een ‘middeleeuws café’ met een rustiek vernieuwd interieur.
Karakteristiek is de opzet met een pannengedekt zadeldak met wolfeinde en een asymmetrische voorgevel met decoratieve muurankers. Langs de Gasthuisstraat is het bouwwerk verlevendigd met een siermetselwerklijst. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het authentieke karakter van het pand goed behouden gebleven. Door de sterk in het oog vallende ligging op de hoek van de Gasthuisstraat is er sprake van grote beeldbepalende waarde. Zowel aan deze straat als aan ’t Zand vormt het object een wezenlijk onderdeel van de hier gelegen historische gevelwanden. Verder vertegenwoordigt het object door de uit vakwerk bestaande linker zijgevel bouwhistorische waarde.

Adres	:	’t Zand 1
Postcode	:	7126 BE
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 67

’t Zand 9-10, Bredevoort

’t Zand 9

’t Zand 10

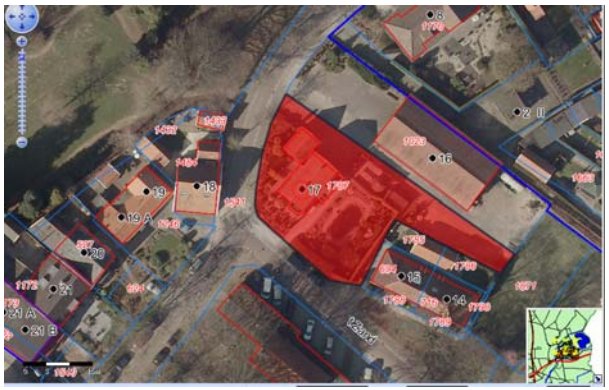

Dit voormalige en door architect Wim Hebly uit Aalten ontworpen winkelhuis met dubbele woning dateert uit 1948-1949 en bevindt zich aan de oostzijde van ’t Zand, op de hoek van de Hozenstraat. Hier maakt het object deel uit van een blok dat kort na de Tweede Wereldoorlog tot stand kwam, en doorloopt langs de Hozenstraat. Tot aan die tijd was dit deel van de binnenstad grotendeels onbebouwd. Hebly bouwde het pand i.o.v. L.H. en H.J. Wensink. Eerstgenoemde dreef een kruidenierswinkel en woonde op nr. 10 (met etalagepui), terwijl de tweede zich op nr. 9 vestigde en hier een schildersbedrijf met werkplaats had, met een inrit aan ‘t Zand. Het met lagere achtervleugels gecombineerde bouwwerk is uitgevoerd in een voor zijn ontstaansperiode karakteristieke Delftse Schooltrant, met een markant halsgeveltje en een onder een toog met sluitsteen gevatte ingangsportiek. Zowel in de hoofdvorm als de detaillering is het object opmerkelijk gaaf behouden gebleven. Door zijn markante opzet en de in het oog vallende ligging op de hoek van de Hozenstraat vertegenwoordigt het ontwerp beeldbepalende waarde. Er is sprake van ensemblewaarde als een wezenlijk onderdeel van de historische gevelwanden langs ’t Zand, waar zich diverse rijks- en gemeentelijk beschermde monumenten bevinden. Als een dubbel woonhuis in Delftse Schooltrant, met bedrijfs- en winkelruimtes markeert het object de periode direct na de oorlog toen in dit deel van de binnenstad van Bredevoort diverse nieuwe panden zijn gebouwd.

Adres	:	’t Zand 9 en 10
Postcode	:	7126 BE
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 966 en B 1489

’t Zand 17, Bredevoort

Uit 1927 daterend woonhuis (Zandlust), dat is gebouwd voor en door B.W. Elschot, op de hoek van ’t Zand en de Kruittorenstraat. Hier bevindt het object zich op een terrein langs de noordelijke rand van ’t Zand, het terrein waar de burcht van Bredevoort heeft gestaan. De Kruittorenstraat verwijst nog altijd naar de kruittoren die in 1646 ontplofte. Lange tijd is dit deel van de stad slechts beperkt bebouwd geweest, deels deel uitmakende van de oude vestingwerken.
Het pand is uitgevoerd in een traditioneel-zakelijke trant, met enige invloed van de Amsterdamse School. Karakteristiek is de opzet met een roodgedekt mansardedak en een erker met decoratieve borstwering. Hoewel het bouwwerk op enkele punten is gewijzigd, bleef het authentieke karakter goed herkenbaar. Op de hoek van de Kruittorenstraat neemt dit pand een sterk in het oog vallende positie in, waardoor er sprake is van grote beeldbepalende waarde. Het object vormt een wezenlijk onderdeel van de historische gevelwanden langs ’t Zand, waar zich diverse rijks- en gemeentelijk beschermde monumenten bevinden. Als een burgerwoning uit het interbellum geeft het pand een indruk van de ontwikkelingen in dit deel van de oude binnenstad van Bredevoort.

Adres	:	’t Zand 17
Postcode	:	7126 BG
Plaats	:	Bredevoort
Bestemmingsplan	:	Bredevoort Centrum
Kadastraal nr.	:	B 1787

7 PANDEN MET EEN POSITIEVE TOTAALWAARDE

	Ambthuiswal 10
	Ambthuiswal 12
	Ambthuiswal 14
	Ambthuiswal 18
	Koppelstraat 21
	Landstraat 30

	Misterstraat 40-42

8 BRONNEN

- E.M. Smilda, *Twee eeuwen tussen es en slinge,* Aalten 1964
- K. van der Hoek e.a., *Kadastrale Atlas Gelderland 1832 – Aalten, Bredevoort*, Arnhem 2004
- *Ne göpse vetelsels ovver Aalten en Brevoort*, Aalten 1986²
- H. Ruessink, Bredevoort. De ontwikkeling van kasteel tot borgmansstad, in: *Jaarboek Achterhoek en Liemers* 15: 53-74
- R. Stenvert e.a., *Monumenten in Nederland, Gelderland,* Zwolle 2000;
- Vestigia, Archeologie en Cultuurhistorie, *Cultuurhistorische inventarisatie, waarden-, verwachtingen- en maatregelenkaart als basis voor het archeologiebeleid van de gemeente Aalten*, rapportnummer V652, Amersfoort, 4 maart 2010.

- Website Gelderland in Beeld
- Website Gemeente Aalten
- Website WatWasWaar

Gemeente Aalten, adreslijst karakteristieke panden kern Bredevoort.

	Adres	nummer	postcode	type	1	2	3	4	5	Waarde
	Ambthuiswal	9	7126 BC	woonhuis	xx	x	xx	x	x	**H**
	Ganzenpoelendijk	1	7126 AB	woonhuis en pr	x	x	xx	xx	x	**H**
	Ganzenpoelendijk	2-2a	7126 AB	dubbel woonhu	xx	x	xx	x	x	**H**
	Hozenstraat	3	7126 BJ	woonhuis	xx	x	xx	x	x	**H**
	Hozenstraat	9-17	7126 BJ	woningbouwco	xx	x	x	xx	x	**H**
	Kerkstraat	4	7126 AM	woonhuis	xx	x	xx	x	x	**H**
	Kerkstraat	10	7126 AM	woonhuis	xx	0	xx	x	x	**H**
	Kerkstraat	2e-d	7126 AM	woningen	xx	x	xx	x	x	**H**
	Koppelstraat	5	7126 AE	winkelhuis	xx	xx	xx	xx	xx	**H**
	Koppelstraat	16	7126 AH	pastorie	xx	x	xx	xx	x	**H**
	Koppelstraat	35	7126 AG	kerk	xx	xx	xx	xx	xx	**H**
	Koppelstraat	41	7126 AG	woonhuis	x	xx	xx	xx	x	**H**
	Koppelstraat	43	7126 AG	woonhuis	x	xx	xx	x	x	**H**
	Koppelstraat	29-31	7126 AG	dubbel woonhu	xx	xx	xx	x	x	**H**
	Landstraat	28	7126 AV	winkelhuis	xx	xx	xx	x	x	**H**
	Landstraat	34	7126 AV	maalderij	xx	xx	xx	x	x	**H**
	Markt	8	7126 AZ	vrml. bankgebo	xx	xx	xx	xx	x	**H**
	Misterstraat	16	7126 CD	villa	xx	xx	xx	x	x	**H**
	Misterstraat	21	7126 CA	werkplaats met	xx	x	xx	x	x	**H**
	Misterstraat	27	7126 CB	woonhuis	xx	x	xx	xx	x	**H**
	Misterstraat	47-53	6 CB, 7126 CC	woningbouwco	xx	xx	xx	x	x	**H**
	Muizenstraat	4	7126 DA	woning	xx	0	xx	x	x	**H**
	Officierstraat	4	7126 AN	woning en werk	xx	x	x	x	xx	**H**
	Oranjestraat	1-19, 2-20	7126 BZ	woningbouwco	xx	x	xx	x	x	**H**
	Prins Mauritsstraat	5	7126 AC	boerderij	xx	x	xx	x	x	**H**
	Schoolstraat	2	7126 AL	vrml. kleutersch	xx	x	xx	xx	x	**H**
	Schoolstraat	3-5-7-9-11-13	7126 AL	woningbouwco	xx	xx	xx	x	x	**H**
	t Zand	1	7126 BE	Vrml. woonhuis	xx	xx	xx	xx	xx	**H**
	t Zand	17	7126 BG	woonhuis	xx	xx	xx	x	x	**H**
	t Zand	9-10	7126 BE	winkel en werk	xx	xx	xx	xx	x	**H**
	Vismarkt	3	7126 AP	woonhuis	xx	x	xx	x	x	**H**

	Vismarkt	5	7126 AP	bedrijfshal met	xx	x	xx	xx	x	**H**
	Winterswijksestraat	24	7126 AA	woonhuis	x	xx	xx	xx	x	**H**
	Ambthuiswal	10	7126 BC	woonhuis	x	x	xx	x	x	**P**
	Ambthuiswal	12	7126 BC	woonhuis	x	0	xx	x	x	**P**
	Ambthuiswal	14	7126 BC	woonhuis	x	x	xx	x	x	**P**
	Ambthuiswal	18	7126 BC	woonhuis	x	x	xx	x	x	**P**
	Koppelstraat	21	7126 AE	woonhuis	x	0	xx	x	x	**P**
	Landstraat	30	7126 AV	dubbel winkelh	x	xx	x	x	x	**P**
	Misterstraat	40-42	7126 CE	dubbel woonhu	xx	x	x	x	x	**P**

N.b. Alleen de panden die een hoge totaalwaarde hebben (groen met H) krijgen in het bestemmingsplan de dubbelbestemming Waarde Karakteristiek.

Bijlage 4 Panden beschermd stadsgezicht

woningen binnen het beschermd Stadsgezicht Bredevoort

6 december 2011
Versie 1.0

Ambthuiswal

Ambthuiswal 1 01 t/m 1 17

Ambthuiswal 1 01 t/m 1 17 zijgevel links

Ambthuiswal 1 01 t/m 1 17 zijgevel rechts

Ambthuiswal1 t/m 1 20 gevelimpressie achterzijde

Ambthuiswal 1 tm 1 20 achterzijde

Ambthuiswal1 t/m 1 20 achterzijde

Ambthuiswal 1 04 t/m 1 14

Ambthuiswal 1 t/m 1 20 achterzijde

Ambthuiswal 1 04 t/m 1 20 achterzijde

Ambthuiswal 1 01 tm 1 17
achtergevel

Ambthuiswal 1 01 en 1 07 achtergevel

Ambthuiswal 1A

Ambthuiswal 1A zijgevel

Ambthuiswal 1A zijgevel

Ambthuiswal 2

Ambthuiswal 2 zijgevel links

Ambthuiswal 2 zijgevel rechts

Ambthuiswal 3 en 1A

Ambthuiswal 4

Ambthuiswal 4A

Ambthuiswal 4 zijgevel

Ambthuiswal 4A zijgevel

Ambthuiswal 5

Ambthuiswal 5 achterzijde

Ambthuiswal 5 zijgevel rechts

Ambthuiswal 6

Ambthuiswal 6 zijgevel rechts

Ambthuiswal 7

Ambthuiswal 7 links

Ambthuiswal 7 zijgevel l

Ambthuiswal 7A

Ambthuiswal 7A
zijgevel rechts

Ambthuiswal 7A zijgevel links

Ambthuiswal 8 wand en zijgevel links

Ambthuiswal 9

Ambthuiswal 9 zijgevel links

Ambthuiswal 9 zijgevel rechts

Ambthuiswal 10 en zijgevel links

Ambthuiswal 10 met garage

Ambthuiswal 10 zijgevel rechts

Ambthuiswal 12 en zijgevel links

Ambthuiswal 12 zijgevel rechts

Ambthuiswal 14

Ambthuiswal 14 zijgevel links

Ambthuiswal 18 en 20 gevelimpressie

Ambthuiswal 18

Ambthuiswal 20

Ambthuiswal 18 zijgevel (1)

Ambthuiswal 18 zijgevel (2)

Ambthuiswal 22 en 24

Ambthuiswal 24 zijgevel links

Ambthuiswal 22 zijgevel rechts

Bastion

Bastionstraat 5 en 7

Bastionstraat 5
zijgevel

Bastionstraat 7 zijgevel

Bastionstraat 6

Bastionstraat 6 zijgevel links

Bastionstraat 6 zijgevel rechts

Boterstraat

Boterstraat 2 gevelimpressie

Boterstraat 2 bijgebouw

Boterstraat 2

Boterstraat 3

Boterstraat 3 zijkant links

Boterstraat 3 zijkant rechts

Boterstraat 5

Boterstraat 5 zijkant

Boterstraat 6

Boterstraat 6 zijgevel rechts

Boterstraat 7

Boterstraat 7 achterzijde

Boterstraat 7
zijkant rechts

Boterstraat 8

Boterstraat 8 zijgevel rechts

Gasthuis-straat

Gasthuisstraat 1

Gasthuisstraat 5

Gasthuisstraat 5 zijgevel links

Gasthuisstraat 5 zijgevel rechts

Gasthuisstraat 7

Gasthuisstraat 7

Gasthuisstraat 7

Gasthuisstraat 7 zijgevel links

Gasthuisstraat 8

Gasthuisstraat 10

Gasthuisstraat 8 zijgevel

Gasthuisstraat 12

Gasthuisstraat 12 zijgevel links

Gasthuisstraat 14
en zijgevel rechts

Gasthuisstraat 16

Gasthuisstraat 18

Gasthuisstraat 18
zijgevel links

Gasthuisstraat 20

Gasthuisstraat 20
zijgevel links

Gasthuisstraat 20 achterzijde

Gasthuisstraat 20
zijgevel rechts

Gasthuisstraat 22

Gasthuisstraat 22
zijgevel rechts

Hozenstraat

Hozenstraat 1

Hozenstraat 1

Hozenstraat 1 zijgevel rechts

Hozenstraat 2

Hozenstraat 2A deel 1

Hozenstraat 2A deel 2

Hozenstraat 3 gevelimpressie

Hozenstraat 3 zijgevel links

Hozenstraat 3 zijgevel rechts

Hozenstraat 4

Hozenstraat 5

Hozenstraat 5 en 7

Hozenstraat 6

Hozenstraat 6 zijgevel links

Hozenstraat 6 zijgevel rechts

Hozenstraat 7

Hozenstraat 7 zijgevel

Hozenstraat 8 bijgebouw

Hozenstraat 8

Hozenstraat 8 zijgevel bijgebouw

Hozenstraat 8 zijgevel rechts

Hozenstraat 9

Hozenstraat 9 zijgevel links

Hozenstraat 9 zijgevel rechts

Hozenstraat 10

Hozenstraat 10 zijgevel links

Hozenstraat 10 zijgevel rechts

Hozenstraat 11 zijgevel

Hozenstraat 11 verbinding met 13

Hozenstraat 12

Hozenstraat 13
zijgevel

Hozenstraat 13 verbinding met 11

Hozenstraat 14

Hozenstraat 13 verbindingsgevel met 15

Hozenstraat 15 zijgevel

Hozenstraat 16 gevelimpressie

Hozenstraat 16 zijgevel links

Hozenstraat 16 zijgevel rechts

Hozenstraat 17

Hozenstraat 17
zijgevel links

Hozenstraat 17 zijgevel rechts

Hozenstraat 18

Hozenstraat 18 zijgevel links

Hozenstraat 18 zijgevel rechts

Hozenstraat 20

Hozenstraat 20 zijgevel links

Hozenstraat 20 zijgevel rechts

Hozenstraat 22

Hozenstraat 22 zijgevel links

Hozenstraat 24

Hozenstraat 26

Hozenstraat 26 achterzijde

Hozenstraat 26 zijgevel

Hozenstraat 28

Hozenstraat 28 zijgevel links

Kerkstraat

Kerkstraat 1

Kerkstraat 2

Kerkstraat 2A

Kerkstraat 2A zijgevel

Kerkstraat 2E en D

Kerkstraat 2D zijgevel rechts

Kerkstraat 3

Kerkstraat 3 bijwoning

Kerkstraat 3 zijgevel

Kerkstraat 4 links

Kerkstraat 4 rechts

Kerkstraat 6

Kerkstraat 6 zijgevel

Kerkstraat 8

Kerkstraat 8 zijgevel

Kerstraat 8 garage

Kerkstraat 9

Kerkstraat 9 zijgevel

Kerkstraat 10

Kerkstraat 10 zijpad

Kerkstraat 11

Kerkstraat 12

Kerkstraat 12 zijpad

Kerkstraat 13 links

Kerkstraat 13 rechts

Kerkstraat 14

Kerkstraat 14 zijgevel

kerk Kerkstraat 16

kerk Kerkstraat 16

Kerk Kerkstraat16

Koppelstraat

Koppelstraat 1

Koppelstraat 1 zijgevel

Koppelstraat 2

Koppelstraat 3

Koppelstraat 4 en 4A

Koppelstraat 4 zijgevel rechts

Koppelstraat 4 zijgevel rechts

Koppelstraat 5

Koppelstraat 5

Koppelstraat 5 zijgevel

Koppelstraat 6

Koppelstraat 6 links

Koppelstraat 6 rechts

Koppelstraat 8

Koppelstraat 9

Koppelstraat 9 links

Koppelstraat 9 rechts

Koppelstraat 9 winkel

Koppelstraat 9 achterzijde (1)

Koppelstraat 9 achterzijde (2)

Koppelstraat 9 achterzijde (3)

Koppelstraat 9 zijgevel

Koppelstraat 10

Koppelstraat 10 achterzijde

Koppelstraat 11

Koppelstraat 11 zijgevel

Koppelstraat 11 zijgevel rechts

Koppelstraat 12

Koppelstraat 12 zijgevel links

Koppelstraat 13

Koppelstraat 13 zijgevel

Koppelstraat 13 zijgevel

Koppelstraat 13 aanbouw zijgevel

Koppelstraat 14

Koppelstraat 14 achterzijde aan Kerkstraat

Koppelstraat 14 zijkant

Koppelstraat 14 rechts

Koppelstraat 15

Koppelstraat 15 en 17

Koppelstraat 16

Koppelstraat 16

Koppelstraat 16

Koppelstraat 17

Koppelstraat 17 zijgevel rechts

Koppelstraat 21

Koppelstraat 21 zijgevel links

Koppelstraat 23

Koppelstraat 23 zijgevel

Kruittoren-straat

Kruittorenstraat 1

Kruittorenstraat 1 zijgevel links

Kruittorenstraat 1 zijgevel rechts

Landstraat

Landstraat 1A t/m 1P

Landstraat 1A t/m 1P

Landstraat 1A t/m 1P zijgevel links

Landstraat 1A t/m 1P zijgevel rechts

Landstraat 1D tm 1K

Landstraat 2 t/m 2C

Landstraat 2 t/m 2C zijgevel links

Landstraat 2D

Landstraat 2D zijgevel

Landstraat 2E

Landstraat 2E zijgevel

Landstraat 3

Landstraat 3 hoek

Landstraat 3 schuurtjes

Landstraat 3 achtergevel

Landstraat 4

Landstraat 4 zijgevel

Landstraat 4A

Landstraat 4A zijgevel rechts

Landstraat 5A

Landstraat 5A zijgevel

Landstraat 5

Landstraat 6

Landstraat 6 zijgevel links

Landstraat zijgevel rechts

Landstraat 6 zijgevel rechts vervolg

Landstraat 6A

Landstraat 8

Landstraat 9

Landstraat 9
zijgevel links

Landstraat 10

Landstraat 10 zijgevel links

Landstraat 10
zijgevel rechts

Landstraat 11

Landstraat 11
bijgebouw

Landstraat 11
bijgebouw 2

Landstraat 12

landstraat 12 zijgevel rechts

Landstraat 12 achtergevel

Landstraat 13

Landstraat 13 zijgevel r

Landstraat 13 achtergevel (1)

Landstraat 13 achtergevel (2)

Landstraat 14 met zijgevel

Landstraat 16

Landstraat 16 zijgevel links

Landstraat 16 achterzijde

Landstraat 18

Landstraat 18 deel zijgevel rechts

Landstraat 18 deel zijgevel rechts

Landstraat 18 Achterzijde

Landstraat 18
zijgevel links

Landstraat 20

Landstraat 20 zijgevel links

Landstraat 24

bijgebouw (1)l

Landstraat 24 zijgevel links

Landstraat 24 achtergevel

Landstraat 28

Landstraat 28 zijgevel rechts

Landstraat 30

Landstraat 30 zijgevel links deel

Landstraat 30 zijgevel links deel 2

Landstraat 30 zijgevel links deel 3

Landstraat 30 zijgevel links totaal

Landstraat 30 zijgevel rechts

Landstraat 32

Landstraat 34

Landstraat 32 zijgevel rechts deel 1

Landstraat 34
zijgevel midden

Landstraat 34 zijgevel rechts deel 3

Landstraat 36

Landstraat 36 zijgevel r

Landstraat 36 achtergevel

Landstraat 36 achtergevel

Markt

Markt 1 en 1A

Markt 1 en 1A zijgevel (1)

Markt 1B

Markt 1B zijgevel

Markt 2

Markt 2 zijgevel links

Markt 2 zijgevel rechts

Markt 2A

Markt 3 kerk
achtergevel

Markt 3 kerk
achtergevel (2)

Markt 3 kerk
achterzijde (2)

Markt 3

Markt 4

Markt 5

Markt 5 zijgevel links

Markt 6

Markt 6 zijgevel

Markt 6 zijgevel

Markt 7

Markt 7 zijgevel rechts

Markt 7 achtergevel

Markt 8

Markt 10

Markt 10 zijgevel

Muizenstraat

Muizenstraat 1

Muizenstraat 3

Muizenstraat 4 gevel

Muizenstraat 4(1)

Muizenstraat 4(2)

Muizenstraat 4(3)

Muizenstraat 4(4)

Muizenstraat 4(5)

Muizenstraat 4(6)

Officierstraat

Officierstraat 1

Officierstraat 1 hoek

Officierstraat 1A hoek

Officierstraat 1A achtergevel

Officierstraat 1B

Offcierstraat 1B (1)

Offcierstraat 1B (2)

Offcierstraat 1B zijgevel

Offcierstraat 1C (2)

Offcierstraat 1C (4)

Officierstraat 1C (1)

Officierstraat 1C (3)

Officierstraat 2 (1)

Officierstraat 2 hoek (2)

Officierstraat 3

Officierstraat 4 (1)

Officierstraat 4 achtergevel

Officierstraat 5 (1)

Officierstraat 7

Officierstraat 7 zijgevel rechts

Officierstraat 7 zijgevel links

Prinsenstraat

Prinsenstraat 1 (1)

Prinsenstraat 1

Prinsenstraat 1A (1)

Prinsenstraat 1A zijgevel

Prinsenstraat 3

Prinsenstraat 3 zijgevel

Prinsenstraat 3A

Prinsenstraat 5 deel gevel

Prinsenstraat 5 zijgevel l

Prinsenstraat 5 zijgevel

Prinsenstraat 6

Prinsenstraat 6
zijgevel

Prinsenstraat 8

Prinsenstraat 8 en 6

Prinsenstraat 10

Prinsenstraat 12 en
12 A

Prinsenstraat 12 en 12 A zijgevel
links

Prinsenstraat 18

Prinsenstraat 18 zijgevel

Prinsenstraat 20

Prinsenstraat 20 achtergevel

Prinsenstraat 20 zijgevel rechts

't Walletje

't Walletje 3

t Walletje 3 zijgevel
I

't Walletje 3 zijgevel

't Walletje 4 aansl

't Walletje 4 voorzijde l

't Walletje 4 achterzijde

't walletje 4 totaal

't Walletje 4 voorzijde

't Walletje 5

't Walletje 6

't Walletje 6 achtergevel

't Zand

't Zand 1

't Zand 1 zijgevel

't Zand 2

't Zand 2 zijgevel

't Zand 2A

't Zand 3

't Zand 3 zijgevel

't Zand 4

't Zand 4 zijgevel

't Zand 4 zijgevel

't Zand 5

't Zand 6

't Zand 7

't Zand 8

't Zand 9

't Zand 9 zijgevel

't Zand 10

't Zand 10 achtergevel

't Zand 10 zijgevel links

't Zand 11

't Zand 11 achterzijde

't Zand 15 (1)

't Zand 15 (2)

't Zand 15 (3)

't Zand 15 (4)

't Zand 15 (5)

't Zand 15 (5)_stitch

't Zand 15 zijgevel

't Zand 16

't Zand 15 gevelimpressie

't Zand 15 (5)

't Zand 15 zijgevel

't Zand 17

't Zand 17 achtergevel

't Zand 17 zijgevel (3)

't Zand 17 zijgevel r

't Zand 18

't Zand 18 gevelimpressie

't Zand 18 zijgevel

't Zand 18 zijgevel l

't Zand 19 en 19A

't Zand 19A zijgevel

't Zand 20

't Zand 20 zijgevel

't Zand 21

't Zand 21A en 21 B

't Zand 21B zijgevel l

't Zand 22D tm 23A gevelimpressie

't Zand 22B en 23 (1)

't Zand 22B en 23 (2)

't Zand 22B en 23 (3)

't Zand 22B en 23 (4)

't Zand 22B en 23 (5)

't Zand 22C (1)

't Zand 22C (2)

't Zand 22C (3)

't Zand 22D en 22E

't Zand 23A zijgevel

't Zand 25 impressie noordgevel

't Zand 25 impressie westgevel

't Zand 25 impressie oostgevel

't Zand 25 zuidgevel

't Zand 25 noordgevel(2)

't Zand 25 noordgevel(3)

't Zand 25 noordgevel(4)

't Zand 25 noordgevel(5)

't Zand 26 tm 34 gevelimpressie

't Zand 26 tm 34

't Zand 26 tm 34 deel 1

't Zand 26 tm 34 deel 2

't Zand 26 tm 34 deel 3

't Zand 26 tm 34 deel 4

't Zand 26 tm 34 oostzijgevel deel 1

't Zand 26 tm 34 oostzijgevel deel 2

t Zand 26 tm 34 oostzijgevel deel 3

't Zand 28 tm 34 westzijgevel deel 1

't Zand 28 tm 34 westzijgevel deel 2

't Zand 35

't Zand 35 achtergevel

't Zand 35 zijgevel en aanbouw

Vismarkt

Vismarkt 2

Vismarkt 2 zijgevel l

Vismarkt 3

Vismarkt 3 zijgevel

Vismarkt 5 gevelimpressie

Vismarkt 5 (2)

Vismarkt 5 (1)

Vismarkt 5 zijgevel rechts

Vismarkt 8

Vismarkt 8 zijgevel r(2)

Vismarkt 8 deel zijgevel links

Vismarkt 8 zijgevel r(1)

Vismarkt 9

Vismarkt 9 zijgevel rechts

‘t Walletje 10 zijgevel

‘t Walletje 10
achterzijde

Vismarkt 11 gevel links

Vismarkt 11 gevel rechts

Overigen

Mariagrot Bernardus (1)

Mariagrot Bernardus (3)

Mariagrot Bernardus (2)

schuur Grote Gracht (1)

schuur Grote Gracht (2)

schuur Grote Gracht (3)

schuur Grote Gracht (4)

Theehuis tuin
Bernardus (1)

Theehuis tuin
Bernardus (2)

Theehuis tuin Bernardus (sfeerimpressie)

Theehuis tuin
Bernardus (3)